

Hilversum Buiten

Deel 1: Visie Openbare Ruimte

1. Inleiding	4	5. Visie Openbare Ruimte	30
Samenvatting Visie Openbare Ruimte	5	5.1. Inleiding	30
2. Doel, hantering en bewaking	7	5.2. Van analyse naar visie	30
2.1. Doel	7	5.3. Inrichtingsniveaus	33
2.2. Uitgangspunten	7	5.4. Beheerniveaus	35
2.3. Opzet en hantering	7	6. Uitwerking visie naar deelgebieden	37
2.4. Financiën	7	6.1. Inleiding	37
2.5. Reikwijdte	7	6.2. Vlakken	38
2.6. Looptijd en bewaking	8	6.2.1. Centrum	38
2.7. Relatie bestaand beleid	8	6.2.2. Vroege uitbreidingen (tot ca. 1920)	39
3. Kwaliteit van de openbare ruimte	9	6.2.3. Uitbreidingsplan 1910-1960	40
3.1. Kwaliteit van Hilversum	9	6.2.4. Villagebied	41
3.2. Kwaliteit: inrichting en beheer	12	6.2.5. Villapark	42
3.3. Kwaliteit: inrichting	13	6.2.6. 60-er en 70-er jaren	43
3.4. Kwaliteit: beheer	15	6.2.7. Recente en nieuwe uitbreidingen	44
4. Analyse	17	6.2.8. Bedrijven	45
4.1. Inleiding	17	6.2.9. Kantoren & media	46
4.2. Typologieën	19	6.3. Lijnen	47
4.3. Structuren	21	6.3.1. Algemeen Uitgangspunt	47
4.4. Bijzondere plekken	25	6.3.2. Hoofdweg met villapark- of villagebied karakter	48
4.5. Functies	27	6.3.3. Hoofdweg met planmatig karakter	49
4.6. Gebruiksdruk	29	6.3.4. Hoofdweg met compacte bebouwing	50
		6.3.5. Spoorzone	51
		6.3.6. Centrumring	52
		6.3.7. Buitenring	53
		6.3.8. Stadsranden	54
		6.4. Bijzondere plekken	55
		Bijlage 1: Beleidsanalyse	58
		Bijlage 2: Informatieve kaarten	63

1. Inleiding

Aanleiding

Hilversum is een aantrekkelijke woon- en werkgemeente. Dat heeft zij voor een belangrijk deel te danken aan de kwaliteit van de openbare ruimte.

Hilversum heeft veel groen en vaak prachtige, volgroeide bomen. Een belangrijk deel van de wijken heeft een parkachtige uitstraling.

In sommige delen van Hilversum zijn nog duidelijk de kenmerken van een agrarisch brinkdorp aanwezig. In andere gebieden is de ontstaansgeschiedenis bijna van de straat af te lezen.

Een bijzonder stempel heeft stadsarchitect Dudok gedrukt op architectuur, op de stedenbouwkundige opzet én op de inrichting van de openbare ruimte in Hilversum. Deze caleidoscoop van verschillende kenmerken maakt Hilversum zo aantrekkelijk en onderscheidt Hilversum van andere gemeentes. Het gemeentebestuur hecht er aan om deze kwaliteiten te behouden en te versterken door een verantwoorde inrichting en een goed beheer. Dat vraagt juist in de huidige tijd aandacht, omdat de druk op de openbare ruimte toeneemt als gevolg van benodigd ruimtebeslag voor (verkeers-) functies en toenemende gebruiksdruk.

Een goed ingerichte openbare ruimte verbindt en versterkt de verschillende elementen die het stadsbeeld bepalen.

Daarnaast is het gemeentebestuur van mening dat een goed ingerichte en goed onderhouden openbare ruimte bij de gebruikers bijdraagt aan een groter gevoel van tevredenheid over Hilversum en eerder leidt tot een gevoel van medeverantwoordelijkheid voor het zorgvuldig gebruik van die ruimte.

Tot nu toe kende Hilversum geen samenhangende en integrerende visie over de inrichting en het beheer van de openbare ruimte. Er was sprake van 'ad hoc-beleid'.

Voor het college was deze signalering aanleiding om in het actieprogramma voor de periode 2002 - 2006 het opstellen van een visie voor de openbare ruimte op te nemen.

Opzet Visie

De totale visie op de Openbare Ruimte bestaat uit drie delen.

Het eerste, nu voorliggende deel bevat de uitgangspunten die gehanteerd worden voor inrichting en beheer. Het beschrijft de hoofdlijnen van wat Hilversum verstaat onder een goede inrichting en een goed beheer, nu en in de toekomst.

Dit gedeelte heet Visie Openbare Ruimte.

Werk aan de openbare weg

Deze Visie wordt uitgewerkt in twee handboeken:

- Het Handboek Inrichting Openbare Ruimte:
Dit handboek bevat concrete materiaalvoorschriften en maten van profielen en detailleringen, toegedeeld naar de diverse gebieden van de stad. Ook bevat dit deel de uitwerking van de procesbeschrijving en de wegingscriteria die een rol spelen wanneer de schaarse ruimte moet worden verdeeld en een keuze moet worden gemaakt;
- Het Handboek Beheer Openbare Ruimte:
Dit handboek bevat concrete omschrijvingen van beheermaatregelen en beheerkwaliteit, toegedeeld naar de verschillende gebieden van de stad.

De handboeken zijn straks de leidraad voor ontwerpers en beheerders.

Daarnaast geven de handboeken aan burgers inzicht in wat zij kunnen verwachten qua inrichting en beheer van de openbare ruimte.

Leeswijzer

Nadat er eerst een samenvatting van deze visie is te lezen, gaat het volgende hoofdstuk in op het doel, de uitgangspunten en de status van deze visie. In feite geeft het de bedoelingen van de visie weer. In dit hoofdstuk wordt ook de integratie met bestaand en nieuw beleid beschreven.

In hoofdstuk 3 wordt de kwaliteit van de openbare ruimte nader gedefinieerd. Daarbij gaat het om typisch Hilversumse kwaliteiten en meer algemene kwaliteitsbegrippen op het gebied van inrichting en beheer.

Hoofdstuk 4 werkt de Hilversumse kwaliteiten nader uit. Hier wordt een analyse gemaakt van relevante vlakken, lijnen, plekken en functies.

Hoofdstuk 5 geeft de visie op hoofdlijnen weer.

Hoofdstuk 6 werkt een onderdeel van de visie, de aansluiting bij gebiedskarakteristieken, nader uit en geeft per deelgebied de ambities weer.

Samenvatting visie

De visie op de inrichting en het beheer van de openbare ruimte is gestoeld op drie gedachten:

1. aansluiten op en versterken van de specifieke Hilversumse karakteristieken;
2. eenduidige afspraken over kwaliteit in inrichting en beheer;
3. uitwerking naar karakteristieken van deelgebieden.

Aansluiten op Hilversumse karakteristieken

Hilversum is het meest gediend met inrichting en beheer van de openbare ruimte die de specifieke Hilversumse kwaliteiten behouden en versterken. Deze specifieke kenmerken zijn:

- het groene karakter (*volgroeid groen in de straten, een grote diversiteit aan bomen, visuele relaties met de natuur rondom Hilversum*);
- de geschiedenis als agrarisch brinkdorp (*brinken, Y-splitsingen, driften, fijnmazige radialenstructuur*);
- de parkachtige villagebieden
- de Dudokkwaliteiten (*stedenbouwkundig concept, zichtassen en zichtlijnen, monumentale gebouwen*);
- jonge monumenten (*een veelheid en verscheidenheid aan jonge monumenten*)
- de verschillende sferen van de stadsdelen (*van Villaparken tot Dudokwijken*);
- de afleesbaarheid van het landschap (*o.a. de grote hoogteverschillen, overgang hei - veenweide landschap*)
- het stempel van de multimediabedrijven (*landelijke bekendheid als multi-mediastad*);

Veel van deze elementen komen terug op de bijzondere plekken van Hilversum (*groenplekken, waterpartijen, brinken en bijzondere pleinen, begraafplaatsen, stadsentrees*); bijzondere plekken kunnen aanleiding geven om de kenmerkende elementen extra onder de aandacht te brengen.

De bijzondere plekken behoren bij de inrichting en het beheer dan ook bijzondere aandacht te krijgen.

Eenduidige afspraken over kwaliteit

Een belangrijk element in deze visie is de definitie van kwaliteit. Door kwaliteit te omschrijven kan deze in de uitwerking als leidraad gebruikt worden en kan de uitvoering getoetst worden.

Belangrijk element in die kwaliteit is dat inrichting en beheer van de openbare ruimte op elkaar zijn afgestemd.

Voor de inrichting gelden vervolgens de kwaliteitselementen: duurzaam, mooi, functioneel en veilig.

Voor het beheer gelden de kwaliteitselementen: schoon, heel, veilig en juist gebruik.

Door de inrichting en het beheer altijd te toetsen aan deze kwaliteitscriteria wordt een standaard kwaliteitsniveau gewaarborgd.

Daarnaast gaat deze visie ervan uit dat voor gebieden die belangrijker zijn voor de beleving van Hilversum een hoger kwaliteitsniveau wenselijk is. In totaal worden voor inrichting en beheer 4 kwaliteitsniveaus onderscheiden.

Uitwerking naar details en deelgebieden

De kwaliteiten van Hilversum komen het beste tot hun recht wanneer de aandacht niet teveel wordt afgeleid. De visie gaat er ook van uit dat een zekere eenheid en ingetogenheid in inrichting en materiaalgebruik leidt tot een betere kwaliteit van de inrichting.

Aan de andere kant wordt de kwaliteit van Hilversum mede bepaald door de verschillende sferen van de wijken. Door bij de inrichting met een beperkt aantal elementen aan te sluiten op deze karaktereigenschappen wordt de eigenheid van dat deelgebied versterkt.

2. Doel, hantering en bewaking

2.1. Doel

Het doel van de Visie en de Handboeken Openbare Ruimte is afspraken vast te leggen:

- over de inrichting en het beheer van de openbare ruimte en over de samenhang tussen inrichting en beheer;
- die leiden tot een kwalitatief hoogwaardige openbare ruimte en die bovendien de karakteristieken van Hilversum versterken;
- die door burgers van Hilversum begrepen en gesteund worden;
- die worden nagekomen in de uitvoering.

2.2. Uitgangspunten

Bij de aanpak van Hilversum Buiten zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- integratie van bestaand beleid. Het bestaande beleid is geanalyseerd en waar nodig aangevuld met werkafspraken of aanvullend beleid.
- er is samenhang tussen ontwerp en beheer. Bij ontwerpvoorstellen zijn beheeraspecten meegewogen en vice versa.
- de huidige financiële kaders gelden als norm. Wanneer in de uitwerking verschillende kwaliteitsniveaus worden aangegeven, worden de financiële consequenties daarvan in beeld gebracht.

2.3. Opzet en hantering

Deze Visie Openbare Ruimte geeft het beleidskader voor de inrichting en het beheer van de openbare ruimte. Het is daarmee het kader voor elke aanpak in de openbare ruimte, dus ook voor bijzondere plekken. De beide Handboeken geven de uitwerking van dat beleidskader weer naar Inrichting en Beheer.

Het Visiedeel en beide Handboeken zijn bepalend voor het ambitieniveau voor inrichting en beheer van de openbare ruimte. Het bindt projectleiders, ontwerpers en beheerders bij het doen van voorstellen voor inrichting van de openbare ruimte, óók voor projecten die voortkomen uit of bekostigd worden door andere beleidsvelden (zoals verkeer of inrichting na vervanging van de riolering). Zij zullen, op basis van de voorschriften, maatwerk voor de specifieke locaties moeten uitwerken. Per project zullen de vanuit het Handboek opgebouwde voorstellen of uitgangspunten worden gepresenteerd aan het bestuur, vergezeld van de inspraakreactie hierop.

Bijzondere plekken en elementen

In het Visiedeel worden bijzondere plekken en elementen gedefinieerd (zie paragraaf 4.4.) Dit zijn gebieden en onderdelen die het beste als aparte opgave kunnen worden behandeld. De ontwerper en beheerder houden op deze manier speelruimte om de inrichting of het beheer op de specifieke situatie toe te spitsen. Daarbij moeten zij zich wel houden aan wat in het Visiedeel staat over het gewenste niveau van inrichting en beheer. Ook hierbij geldt dus dat beheer en ontwerp vooraf goed op elkaar moeten zijn afgestemd. Dit kan leiden tot specifieke beheerplannen die geïntegreerd met het inrichtingsvoorstel aan het gemeentebestuur worden voorgelegd.

2.4. Financiën

Hoewel het Visiedeel uitgaat van een financieel gezien reëel ambitieniveau, is nog geen sprake van een financiële onderbouwing. Daarvoor zijn de voorstellen ook nog niet concreet genoeg. Bij de uitwerking in de twee handboeken zullen de financiële consequenties helder worden, beter zijn uitgewerkt en afgewogen. Dat gebeurt in beide Handboeken als volgt:

- Handboek Beheer: concrete berekeningen van de jaarlijkse kosten van de wenselijke en haalbare onderhoudsniveaus, uit te werken in diverse scenario's;
- Handboek Inrichting: bepalen van het kostprijsniveau van de gewenste nieuwe inrichting ten opzichte van de huidige kostprijs van herinrichtingen, zodat per project de consequenties zijn te bepalen.

2.5. Reikwijdte

De hele openbare ruimte binnen de bebouwde kom van de gemeente Hilversum wordt in de Visie Openbare Ruimte in deelgebieden of categorieën onderverdeeld. Dit gebeurt op basis van de (historische en ruimtelijke) structuur, de vergelijkbare schaal en het gebruik of de inrichting. In de uitwerking van deze onderverdeling in de twee Handboeken worden bindende, uniforme voorschriften en ambitieniveaus gegeven voor de toe te passen profielindeling en materialen (straatmeubilair, groen, openbare verlichting) bij (her)inrichting. In de uitwerkingen voor het beheer gelden dezelfde, bindende voorschriften.

Hilversum Buiten gaat alleen over de openbare ruimte, dus niet over private ruimten als (binnen)tuinen. De private ruimte die de openbare ruimte beïnvloedt, zoals gevelwanden, zal worden meegenomen waar deze ruimte vanuit de openbare ruimte kan worden gereguleerd. Overige regels en voorschriften ten aanzien van private terreinen en gevels vallen buiten de reikwijdte van het stuk.

Uiteraard zijn er in Hilversum veel keuzes over onderdelen van de openbare ruimte voorbereid, gemaakt en/of vastgelegd.

Het is niet de bedoeling om met de Visie vastgestelde keuzes opnieuw ter discussie te stellen, tenzij deze aan vernieuwing toe zijn. Op onderdelen zijn of worden aanvullende voorstellen uitgewerkt. Als vastgestelde notities, nota's en plannen in strijd zijn met elkaar of elkaar tegenspreken, is in het Visiedeel een keuze gemaakt of is nieuw beleid voorgesteld.

2.6. Looptijd en bewaking

De vervanging en vernieuwing van de openbare ruimte is een zaak van lange adem. Daarom zet de Visie Openbare Ruimte een streefbeeld voor de inrichting en het beheer neer voor de komende 20 jaar. Met iedere herprofilering wordt hier steeds verder naar toegewerkt. In de Handboeken worden de financiële gevolgen van de voorstellen in kaart gebracht. De snelheid waarmee wensbeelden worden gerealiseerd, is afhankelijk van de programmering van uitvoering van projecten in de openbare ruimte en van de bestuurlijke afwegingen rond de vraag welke projecten in de begroting moeten worden gehonoreerd. De Handboeken doen daarover geen uitspraken. Om veroudering te voorkomen, zullen nieuwe (technische) inzichten en ontwikkelingen met een periodieke actualisering (bijvoorbeeld jaarlijks) worden verwerkt in de Handboeken Inrichting en -Beheer. In beide handboeken wordt beschreven op welke wijze deze actualisering zal plaatsvinden en wie daarvoor verantwoordelijk is. Hetzelfde geldt voor de bewaking van de uitvoering van de Visie en de voorschriften uit de Handboeken.

Kunst hoort thuis in de openbare ruimte

2.7. Relatie bestaand beleid

De Visie Openbare Ruimte sluit aan op bestaand beleid dat op deelaspecten reeds is ontwikkeld. Daarvoor is een analyse gemaakt van bestaand beleid. Soms liep de visievorming parallel en uiteraard zijn in deze Visie Openbare Ruimte nieuwe beleidslijnen ontwikkeld wanneer in het bestaande beleid onvoldoende kaders aanwezig waren.

De bestaande beleidskaders "Hilversum Een", "Meer dan Groen", "Nota Noordwestelijk Villagegebied", "Leven in Hilversum", "Bedrijvennota Hilversum" en "Gemeentelijk Rioleringsplan" zijn bij de totstandkoming van de Visie gevolgd. Zij behoeven in de Handboeken een nadere uitwerking. De beleidsvisies op "Kunst in de Openbare Ruimte", "Welstandsbeleid" en "Reclamebeleid" zijn nog in ontwikkeling. Er vindt afstemming plaats tussen deze beleidsvelden en Hilversum Buiten.

Ten aanzien van het Verkeersbeleid is vastgesteld dat de kwaliteitscriteria die voor Hilversum Buiten zo relevant zijn in het verleden nauwelijks een rol speelden in de uitwerking in de verschillende plannen. Er wordt nu een procedure vastgelegd waarin beeldbepalende elementen van de inrichting worden afgewogen tegen verkeerskundige aspecten (zie bijlage 1 onder: Verkeersbeleid).

Bovendien wordt deze afweging ook inzichtelijk gemaakt voor de politieke besluitvorming. Ten behoeve van deze procedure wordt in het Handboek Inrichting Openbare Ruimte een checklist van beeldbepalende aspecten opgenomen.

Ook ten aanzien van het hondenpoepbeleid is uitgegaan van de bestaande beleidskaders, al gaven burgers bij de communicatie over de Visie Openbare Ruimte aan niet tevreden te zijn over de beperkte uitvoering van dat beleid. In bijlage 1 staat een gedetailleerde analyse van het onderzochte beleid.¹⁾

1)

Geanalyseerd beleid:

Hilversum Een (visie openbare ruimte centrum); Hilversum 2015 (toekomstvisie ontwikkeling Hilversum); Meer dan Groen (groenstructuurplan); Visie Noordwestelijk Villagegebied; Visie Straat en Laanbomen; Naar een zorgvriendelijke wijk in Liebergen; Plan Wegen en Verder met Wegen (Verkeersbeleid); Masterplan Beeldende Kunst (*in ontwikkeling*); Leven in Hilversum (milieubeleid); Bedrijvennota Hilversum; Groenbeheerplan Kerkelanden; Gemeentelijk Rioleringsplan; Rationeel weg- en rioolbeheer; Hondenpoepbeleid; Reclamebeleid (*in ontwikkeling*); Welstandsbeleid (*in ontwikkeling*).

3. Kwaliteit van de openbare ruimte

3.1. Kwaliteit van Hilversum

Inleiding

De straten, pleinen en parken zijn het visitekaartje van Hilversum. De staat van de openbare ruimte vertelt veel over een stad; het is een beeldbepalende factor, letterlijk en figuurlijk en is van grote invloed op de waardering van de stad. De rol van de openbare ruimte is eindeloos gevarieerd: verplaatsen, werken, recreëren, spelen, enzovoorts. Een goede openbare ruimte kan al die rollen aan. De openbare ruimte vormt een verbindende schakel tussen de verschillende functies, ruimtes en gebouwen in een stad. Een heldere inrichting van de buitenruimte zorgt er voor dat men zich in een stad kan oriënteren en zich er snel thuis voelt. De openbare ruimte moet toegankelijk en veilig zijn voor alle gebruikers.

De kwaliteit van de openbare ruimte bepaalt mede de aantrekkingskracht van Hilversum als woon-, werk-, vestigings- en verblijfsstad. Dit besef is bepalend voor het beleid ten aanzien van de openbare ruimte. Daarom wordt in deze paragraaf de kwaliteit van de openbare ruimte in Hilversum in het kader van de kwaliteit van de stad geplaatst. Daaruit wordt de gewenste toekomstige kwaliteit van de openbare ruimte afgeleid.

Hilversumse kwaliteit

Hilversum is beschreven als een groene multimedistad met veel jonge

monumenten. Maar, Hilversum is meer! Hilversum heeft ook nog de kenmerken van een agrarisch brinkdorp. Dit is nog steeds herkenbaar aan markante plekken zoals de vroegere waterplaats de Groest, en aan het radiale wegenpatroon. Voormalige schapendriften liepen straalsgewijs vanuit het centrum naar het buitengebied. Op plekken waar de driften zich opsplitten, ontstonden driehoekige boomrijke plekken die nu nog steeds als Brinken of Y-splitsingen herkenbaar in het straatbeeld aanwezig zijn. Ook is het agrarische karakter nog zichtbaar in de architectuur van de bebouwing, op sommige plekken zijn nog voormalige boerderijen aanwezig.

Karakteristiek voor Hilversum zijn de grote hoogteverschillen. Binnen de bebouwde kom varieert het peil van 0,5 m boven NAP tot 26m boven NAP. Voor Nederlandse begrippen is dit een uniek gegeven, dat specifieke eisen stelt aan de inrichting en het gebruik van de openbare ruimte. Het hoogste punt wordt geaccentueerd door de situering van de watertoren aan de Hoge Naarderweg. Vanuit de cultuurhistorie belangrijke "hoogtepunten" zijn de Trompenberg en het Speldenkussen in de Peerlkamplaan. Bij de Oude Haven is de heuvelrug doorgraven, waardoor het extreme hoogteverschil t.o.v. het veenweidegebied bij Loosdrecht direct zichtbaar wordt.

Hilversum is van oudsher uitgegroeid als een tuinstad. Veel ouderen herinneren zich de bloemenpracht rondom de openbare gebouwen, scholen, plantsoenen enz. uit de jaren direct na de Tweede Wereldoorlog. Door de leeftijd van de wijken is het aanwezige groen volgroeid en beeldbepalend. Een deel van dit groen bevindt zich in de openbare ruimte. De parkachtige uitstraling van de villagebieden is iets unieks, ook op nationaal niveau bekeken. Het groen en de parkachtige uitstraling zijn mooi maar kwetsbaar, dat vraagt om bijzondere aandacht bij de inrichting en het beheer.

9

Karakteristieke Y-splitsing

Karakteristieke drift

Karakteristieke brink

Kenmerkende hoogteverschillen

Middenplantsoen Geradtsweg

Karakteristieke bomen

Zichtas vanuit de stad naar buiten

Hilversum heeft een unieke diversiteit aan bomen. Toch is de hoeveelheid groen in bepaalde wijken niet groot. De Hilversummer was en is voor de directe natuur aangewezen op de hem en haar omringende bossen en heidevelden. Deze terreinen zijn inmiddels veiliggesteld door deze te voorzien van de status beschermd natuurmonument of door een bestemming Natuurgebied in bestemmingsplannen.

Vanuit de stad is het landschap dus altijd dichtbij. Die kwaliteit heeft Dudok in zijn uitbreidingsplannen benut. Via zorgvuldig gesitueerde zichtassen legde hij een visuele relatie tussen het landschap en de stad. Door te zorgen voor goede routes naar het buitengebied, was een compacte bouw van de uitbreidingswijken mogelijk.

De stempel die Dudok op de ontwikkelingen van Hilversum heeft gedrukt is enorm. Zowel in architectonisch opzicht als op stedenbouwkundig gebied. Dankzij Dudok heeft Hilversum een groot aantal jonge monumenten. Ook zorgde Dudok voor oriëntatiepunten. Hierdoor bezit Hilversum een aantal opvallende ruimtelijke kwaliteiten: de zichtassen en middenplantsoenen. Daarnaast bestaan er vele zichtrelaties in Hilversum met markante hoge gebouwen. Multimediabedrijven drukken ook hun stempel op Hilversum. Tal van (voorheen) mediagebouwen zijn bewust neergezet met een grote uitstraling naar hun omgeving. Daarnaast is van belang dat Nederland Hilversum vooral kent vanwege de hier gevestigde multimedia. Dankzij deze bedrijven kent heel Nederland Hilversum.

De karakteristieke kwaliteiten van Hilversum samengevat:

- het groene karakter;
- de geschiedenis als agrarisch brinkdorp;
- de parkachtige villagebieden
- de Dudokkwaliteiten;
- jonge monumenten;
- de verschillende sferen van de stadsdelen;
- de afleesbaarheid van het landschap;
- de uitstraling van de multimediabedrijven;

De huidige situatie

De rek in de recent ingerichte openbare ruimte in de stad voor onvoorzien gebruik blijkt gering. Sommige beoogde functies komen niet tot hun recht of leiden tot slecht functioneren en opstoppen. Dilemma daarbij is dat Hilversum niet ontworpen is op de huidige en de te verwachten hoeveelheid verkeer, vooral auto's. Dit is een moeilijk oplosbaar probleem. In de praktijk overheersen op veel plekken de auto en reclame.

Na de oorlog is Hilversum veel van zijn charme kwijtgeraakt. Te veel is sobere doelmatigheid en functionaliteit leidraad geweest, en niet kwaliteit. Daarbij heeft ook het standaardisatieproces een rol gespeeld. De stoeptegels en andere uitvindingen hebben regionale en lokale verschillen doen verdwijnen uit het straatbeeld. In heel Nederland staan dezelfde lantarenpalen. Uiteraard hebben ook de beperkte financiële middelen van de gemeente een grote rol gespeeld in verandering in het straatbeeld. De prachtige bloemenperken bleken met de beschikbare onderhoudsbudgetten niet meer te onderhouden en werden vervangen.

Daarnaast is bij de inrichting regelmatig vanuit de betreffende locatie ontworpen en niet vanuit een bredere visie op inrichting en beheer. Dat betekent vaak dat voor verschillende locaties verschillende materialen en oplossingen gekozen zijn.

Ook de groenstructuur staat onder druk. Bomen lopen schade op en nieuw gewenste groenstructuren blijken niet mogelijk door o.a. de ondergrondse infrastructuur van kabels en leidingen. De druk van dit netwerk neemt alleen maar toe door de uitbreiding van het aantal concurrerende nutsbedrijven. Maar niet alleen de kabels en leidingen zetten de groenstructuur onder spanning. Ook allerlei ontwikkelingen zoals bouwplannen, toegenomen verkeersdruk en parkeerdruk verhogen de druk op het groen. Inwoners, ondernemers en bezoekers maken dagelijks gebruik van de openbare ruimte. Een prettige en veilige omgeving heeft aantoonbaar een positief effect op de beleving van de gebruikers, op de leefbaarheid.

Het groene karakter

Geschiedenis als agrarisch brinkdorp

Parkachtig villagebied

Dudokkwaliteiten

Maar de gebruikers zijn omgekeerd ook sterk bepalend voor de kwaliteit van de openbare ruimte. De overheid is verantwoordelijk voor het totaal, maar kan deze verantwoordelijkheid nooit geheel alleen dragen. De verwachtingen ten aanzien van de gebruikers zijn niet altijd duidelijk. De eigen verantwoordelijkheid is te weinig gestimuleerd. Te veel is geprobeerd met inrichting en beheer regulerend op te treden.

De toekomst

De openbare ruimte in Hilversum is voor iedereen bedoeld en geschikt. Jong en oud, gehandicapt of niet, werknemer of klant. In verband met de in een bestaande stad nu eenmaal beperkte ruimte moeten er toch vaak keuzes worden gemaakt. Fietser versus automobilist, passant versus bewoner, verharding versus groen. Deze Visie gaat er van uit dat het beter is duidelijk te kiezen dan iedereen een beetje te bedienen. Beter het voor enkele gebruikers goed te regelen, dan voor alle gebruikers half. In de openbare ruimte is vaak het kwetsbaarste element verantwoordelijk voor de schoonheid van het beeld, zoals het groen of de verblijfsruimte.

Om te zorgen dat er een bepaalde ruimtelijke kwaliteit minimaal behaald wordt, wordt in hoofdstuk 5.2 een prioriteitenvolgorde voor de inrichting genoemd. Deze checklist geldt als leidraad voor de nadere uitwerkingen die in het Handboek worden opgenomen en voor latere uitwerkingen waarin het Handboek niet voorziet. Uitgangspunt daarbij is dat de kwaliteiten van Hilversum het beste tot hun recht komen door rust en eenheid in de openbare ruimte te brengen.

Openbare ruimte moet meer dan nu in kunnen spelen op toekomstige veranderingen. Dat vraagt bij herinrichtingen om een ontwerp met een sterk casco en een deels flexibele invulling.

In de straten en pleinen van Hilversum moet men zich veilig en prettig voelen. Ze zijn een podium voor ontmoetingen. Kortom: de leefbaarheid van de openbare ruimte is belangrijk. Deze verantwoordelijkheid ligt niet alleen bij de overheid.

Jonge monumenten

De verschillende sferen van de stadsdelen

De afleesbaarheid van het landschap

De uitstraling van de multimediabedrijven

Ook nutsbedrijven, burgers en winkeliers kunnen een bijdrage leveren aan het functioneren. De overheid moet laten zien wat haar verantwoordelijkheden zijn en welke keuzes daarin zijn gemaakt. Burgers, nutsbedrijven en corporaties worden door afspraken medeverantwoordelijk gemaakt voor de woonomgeving.

De verloren geraakte kwaliteit van Hilversum moet waar mogelijk weer worden teruggebracht, terwijl de nog aanwezige kwaliteit wordt gehandhaafd. Dat kan door aan te haken bij de karakteristieken van Hilversum als geheel of van het betreffende deelgebied. De Visie Openbare Ruimte gaat uit van respect voor het verleden, waar met een hedendaagse vormtaal en materialisering uiting aan wordt gegeven. Ook standaardisering is zinvol, met behoud van waardevolle Hilversumse details.

Op schaal van de stad is de openbare ruimte eenduidig ingericht. Dat is karaktervol Hilversums: statig, groen, rustig, ruim, ontwikkeld. Dit beeld van Hilversum is ook het beeld dat een bezoeker van Hilversum overhoudt. De buitenruimte van Hilversum is verre van anoniem. Kijkend op het niveau van de wijk zijn er verschillen zichtbaar, gekoppeld aan het functionele en stedenbouwkundige karakter van de wijk. Dit maakt elke woonomgeving uniek. Deze ruimtelijke kwaliteiten van de stad worden gehandhaafd. Soms zijn ingrepen daarin onderling conflicterend. In dit soort situaties geldt een hiërarchie: ruimtelijke structuren en kwaliteiten op stadsniveau zijn belangrijker dan die op lager schaalniveau, bijvoorbeeld wijk- of buurtniveau.

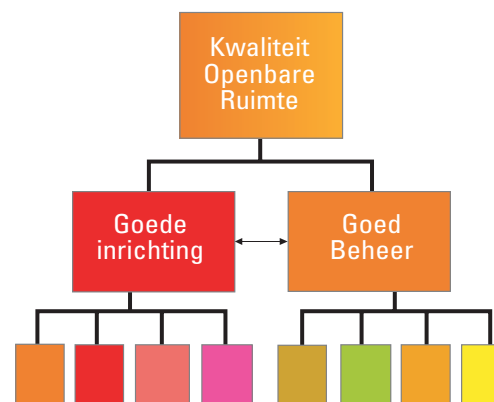
Maar Hilversum is ook een levende en levendige stad. Er moet ook gewerkt, gewinkeld en gerecreëerd worden. Functionele eisen blijven daarom belangrijk. Daarom ook heeft de stad in de toekomst weer een goed evenemententerrein nodig.

Het groen heeft primair een kijkfunctie, maar ook een functie voor recreëren en spelen. In het licht van een toenemende diversiteit van de maatschappij

en de totstandkoming van een multiculturele samenleving wordt bij het Handboek Inrichting onderzocht of andere eisen gaan worden gesteld aan de gebruiksmogelijkheden en de inrichting van de openbare ruimte. Ook vraagt de conflicterende ruimteclaim tussen kabels en leidingen enerzijds en groen anderzijds om een afweging. Kortom: een balans tussen hoe wordt het gebruikt en hoe ziet het eruit.

3.2. Kwaliteit: inrichting en beheer

In de Visie op de openbare ruimte in Hilversum wordt uitgegaan van een openbare ruimte, waarin inrichting, uitvoering en beheer goed op elkaar zijn afgestemd. Met uitvoering wordt de gewenste kwaliteit aangelegd en met beheer wordt de gewenste kwaliteit immers op peil gehouden.

Figuur 3.2.1. Kwaliteit Openbare Ruimte

Groen onder druk

Verkeersdruk op een kleine ruimte

Hilversum, een levendige stad

Gebruik door iedereen

Zichtas op de Vituskerk

Kwaliteit blijft

Respect voor het verleden

Druk gebruik van de openbare ruimte

De manier waarop iets wordt ingericht is sterk bepalend voor de manier waarop iets moet worden beheerd. Omgekeerd bepaalt de wijze van beheer sterk of een ontwerpkeuze goed en blijvend uit de verf komt. “Mooi” is dus alleen “mooi” als het in het gebruik met een betaalbare inzet zo is te (onder)houden. Daarom is van goede kwaliteit van de openbare ruimte alleen sprake als zowel het beheer als de inrichting voldoen. Dit komt terug in de hoofddefinitie van kwaliteit: goede inrichting en goed beheer.

Kwaliteit inrichting en beheer: proces

Het is belangrijk al in het ontwerpproces stil te staan bij ervaringen met beheer en het toekomstige beheer van de beoogde openbare ruimte. Beheer wordt hier in brede zin opgevat, dus ook de toekomstige handhaving maakt deel uit van de toetsing.

Dat vraagt om procesmatige samenwerking tussen ontwerpers en beheerders, waarbij tijdens het ontwerpproces van grof naar fijn afwegingen op het vlak van beheer worden gemaakt. De volgende stappen zijn daarbij te onderscheiden:

1. Gezamenlijke start van een project, waarin zowel een programma van eisen voor de inrichting als voor het beheer wordt opgesteld. In deze fase worden ook de toekomstige beheerkosten in beeld gebracht;
2. Toetsing van het ontwerp aan de gevolgen voor het beheer waarbij de consequenties ook kunnen leiden tot bijstelling van het ontwerp. Uiteraard moet dit gedurende het ontwerpproces meerdere malen van grof naar fijn gebeuren.
3. Vastleggen van de beheergevolgen en -afspraken in een beheeromschrijving voor de toekomstige beheerders, zodat het ontwerp optimaal wordt beheerd. Afhankelijk van de hoeveelheid afspraken volstaat een beheerparagraaf of is een volledig beheerplan nodig.

Tot zover de principes. Nadere werkomschrijvingen en taaktoedelingen zijn nodig. Dat wordt uitgewerkt in een procesbeschrijving, die onderdeel zal worden van het Handboek Beheer.

3.3. Kwaliteit: inrichting

De kwaliteit van inrichting valt uiteen in de deelaspecten Duurzaam, Mooi, Functioneel en Veilig.

Hieronder worden deze deelaspecten nader uitgewerkt. Deze aspecten vormen het toetsingscriteria voor de uitwerking in het Handboek Inrichting Openbare Ruimte.

Duurzaam

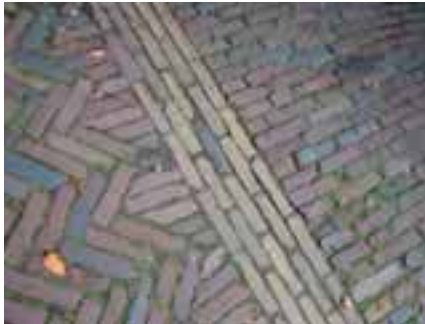
Deelaspecten van Duurzaam zijn:

- Levensduur: lang houdbaar, niet snel kapot.
- Toekomstvast: niet modieus, niet snel verouderend.
- Milieu-effect, herbruikbaarheid.
- Ecologisch duurzaam, behoud habitatten.
- Repareerbaarheid, verkrijgbaarheid op termijn.
- Begrijpelijk, weerbare vormgeving.

Mooi

Deelaspecten van mooi zijn:

- Ingetogen: standardsituaties in de openbare ruimte rustig en stijlvol, niet schreeuwerig. Het gaat er niet om modieus en opvallend te zijn. Waar objecten in de openbare ruimte kunnen worden weggelaten, heeft dat de voorkeur, bijvoorbeeld het streven naar ondergrondse afvalinzameling.
- Balans tussen functionele eisen, prijs en beeldkwaliteit.
- Bijzonderheden van Hilversum koesteren (b.v. groene karakter).
- Streven naar Hilversumse stijl: de bestaande stedenbouwkundige kwaliteiten van de ruimte in Hilversum op een rustige wijze ondersteunen.
- Eenheid, samenhang met karakteristieken en stedenbouw
- Herkenbaar.
- Proportioneel, passend met en in verhouding met omgeving.
- Ruimte voor openbare kunst in de openbare ruimte.

Wel duurzaam: Gebakken klinkers ouder dan 30 jaar

Niet duurzaam: Betonstraatstenen van 7 jaar oud

Niet mooi, niet ingetogen

Wel mooi, ingetogen

Functioneel

Deelaspecten van functioneel zijn:

- Geschikt voor het gewenste gebruik, ook voor mensen met lichamelijke beperkingen.
- Veilig in gebruik.
- Herkenbaar en begrijpelijk t.a.v. gebruik.
- Doelmatig.
- Flexibel: meerdere vormen van gebruik mogelijk houden, ook in de toekomst.
- Multifunctioneel waar mogelijk en nodig.

Veilig

Een goede inrichting is veilig in gebruik en wordt ook als veilig ervaren. Dus bij de inrichting moet rekening worden gehouden met objectieve veiligheidskenmerken, maar ook met beleving. Deelaspecten van veilig zijn:

- Verkeersveilig (heldere indeling, voldoen aan normen).
- Sociaal veilig (overzichtelijk, voldoende toezicht en betrokkenheid).
- Passend bij het gewenste gebruik, waardoor misbruik wordt voorkomen.
- Te handhaven, dus qua inrichting zodanig dat regels helder zijn, misbruik onaantrekkelijk wordt en kan worden bestraft.

14

Functioneel gebruik rabatstrook

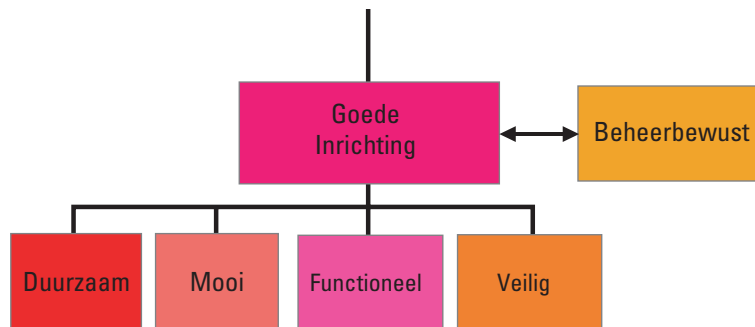
Niet functioneel: Geen doorlopend trottoir

Niet (sociaal) veilig

Veilig (drempel)

Figuur 3.3.1. Kwaliteit Inrichting

3.4. Kwaliteit: beheer

De kwaliteit van beheer valt uiteen in de deelaspecten Schoon, Heel, Veilig en Juist Gebruik.

Hieronder worden deze deelaspecten nader uitgewerkt. Deze aspecten vormen het toetsingscriteria voor de uitwerking in het Handboek Beheer Openbare Ruimte.

Schoon

Deelaspecten van Schoon zijn:

- Netjes, opgeruimd.
- Mate van vervuiling met zwerfvuil, kauwgom, graffiti, wildplak, hondenpoep, aanslag.
- Mate van vervuiling met ongewenst onkruid.

Heel

Niet heel

Juist gebruik

Onjuist gebruik

- Waterkwaliteit, staat van het baggeren.
- Mate waarin nettheidsbeeld past in de omgeving en functie.

Heel

Deelaspecten van Heel zijn:

- Schadevrij, roestvrij.
- Goed groenonderhoud, dus goed gesnoeid, gemaaid en op tijd vervangen.
- Functionerend zoals bedoeld.
- Onderhoud passend bij / in harmonie met het ontwerp.

Veilig

Veilig voor gebruikers door goed beheer. Hieronder vallen de verkeersveiligheid, technische veiligheid, sociale veiligheid en het gevoel van veiligheid.

Een slecht onderhouden openbare ruimte gaat immers ook ten koste van de leefbaarheid. Deelaspecten van veilig zijn:

- Onderhoud aan verlichting.
- Onderhoud aan groen t.b.v. overzicht en uitzicht.
- Gladheidsbestrijding.
- Op orde houden van de openbare ruimte in brede zin t.b.v. de leefbaarheid.
- Manier waarop gebruikers met de openbare ruimte omgaan: misbruik of niet, betrokkenheid of niet, medebeheer en -toezicht of niet.

Schoon

Niet schoon

Niet veilig, geen overzicht

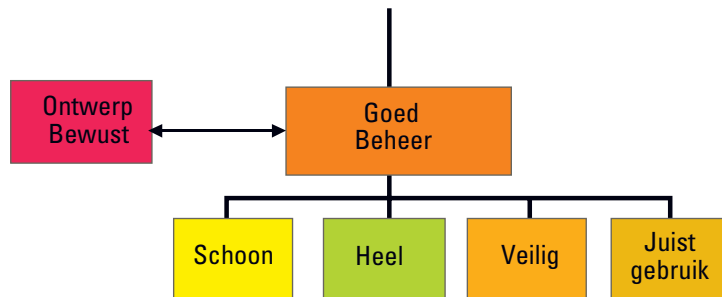
Veilig, goed overzicht

Juist Gebruik

Deelaspecten van juist gebruik zijn:

- Verbeteren en aanpassen van de openbare ruimte: inspelen op functieveranderingen en nieuwe kwaliteitseisen (in overeenstemming met het Handboek Inrichting).
- Handhaven: de mate waarin met handhaving juist gebruik van de openbare ruimte wordt afgedwongen en misbruik wordt tegengegaan. Daaronder vallen:
 - Controle op gebruik zoals bedoeld.
 - Voldoende handhavend en sanctionerend optreden.
 - Helderheid scheppen en communiceren over regels en voorschriften.

16

Figuur 3.4.1. Kwaliteit Beheer

4. Analyse

4.1. Inleiding

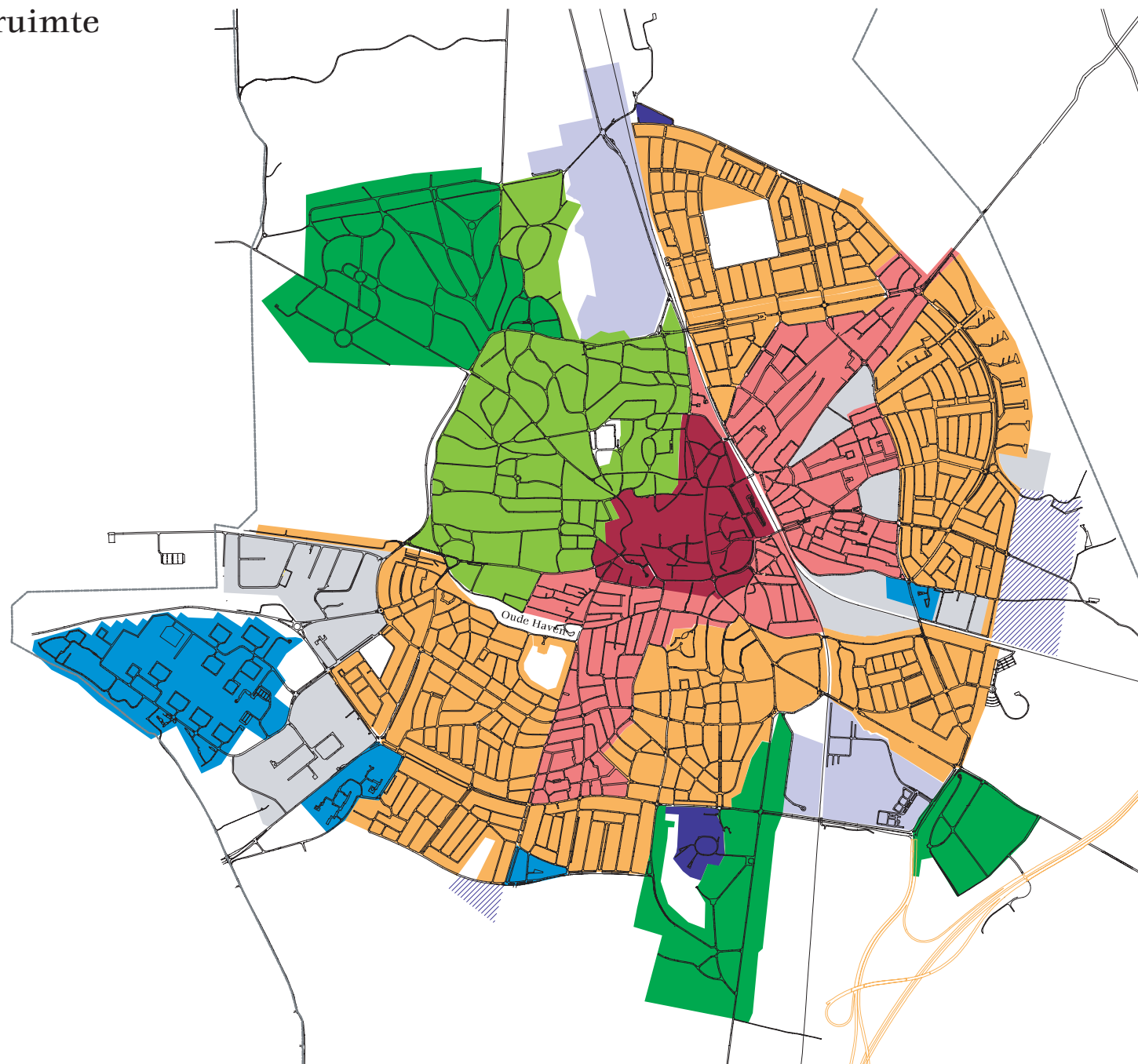
In het komen tot een visie zijn eerst de verbanden en verschillen in inrichting en beheer in beeld gebracht en op kaart gezet. De meest informatieve kaarten (typologie openbare ruimte wijken en buurten, groenstructuur, structuur, bijzondere plekken, functies, gebruiksdruk) staan in dit hoofdstuk. Bij iedere kaart staan foto's die de inhoud van de analyse verbeelden. Een aantal andere kaarten zijn tijdens de analyse wel gebruikt, maar gezien het feit dat informatie van die kaarten op één van de hiervoor genoemde kaarten verwerkt kon worden zijn deze kaarten alleen als bijlage bijgevoegd (inventarisatie wijken en buurten, verkeer/plan wegen, lijnen).

Typologieën openbare ruimte Wijken & Buurten

- Centrum
- Vroege uitbreidingen (tot ca. 1920)
- Uitbreidingsplan 1910-1960
- Villagebied
- Villapark
- 60-er en 70-er jaren
- Recente en nieuwe uitbreidingen
- Bedrijven
- Kantoren & media

18

Hilversumse Meent

Centrum

Vroege uitbreidingen tot ca.1920

Uitbreidingsplan 1910-1960

Villagebied

4.2. Typologieën

De verschillende buurten en wijken van Hilversum zijn samen te voegen tot typologieën: grotere eenheden met een overeenkomst in openbare ruimte. Deze overeenkomsten komen voort uit onder andere de stedenbouwkundige ontstaansgeschiedenis, leeftijd, cultuurhistorie en het oorspronkelijke landschap. Deze eenheden zijn de basis voor verdere uitwerking van de openbare ruimte; gelijke knelpunten, vergelijkbare kwaliteiten en dezelfde inrichtingsmiddelen en profielen. Op lager schaalniveau ontstaat meer differentiatie door buurt- en wijkspecifieke kenmerken, en door de aanwijzing van de provincie van enkele gebieden tot cultuurhistorisch waardevol (zie cultuurhistorische kaart in bijlage).

De te onderscheiden typologieën zijn:

- Centrum
- Vroege uitbreidingen (tot ca. 1920)
- Uitbreidingsplan 1910-1960
- Villagebied
- Villapark
- 60-er en 70-er jaren
- Recente en nieuwe uitbreidingen
- Bedrijven
- Kantoren & media

In hoofdstuk 6 zijn voor al deze vlakken de stedenbouwkundige opzet, het gebruik en de karakteristieken van de openbare ruimte beschreven.

19

Villapark

Typisch jaren 60-70

Bedrijventerrein

Kantoren en media

Structuur

 Waardevolle wijkoverstijgende structuren

 Hoofdstructuur

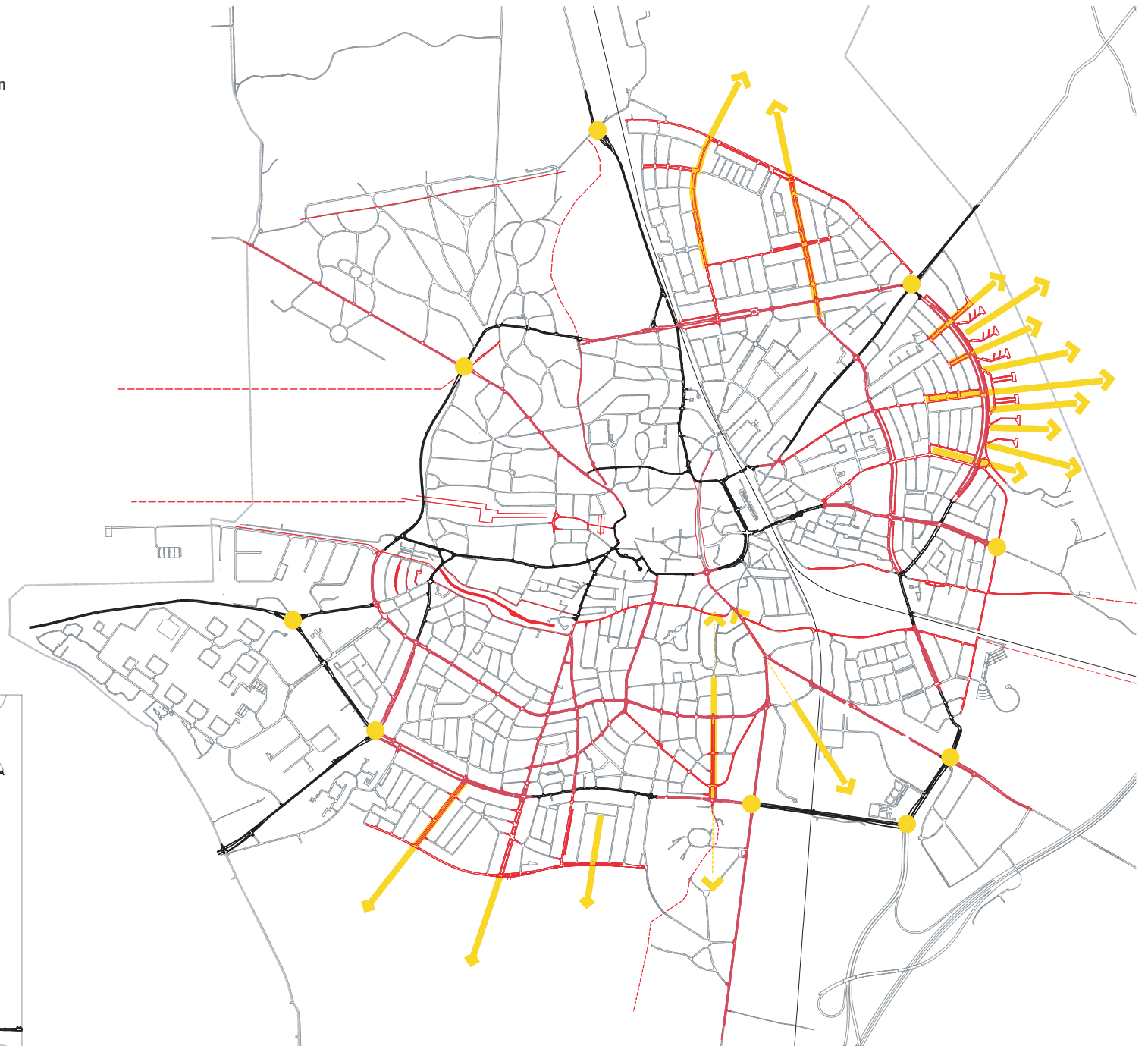
 Stadsentrees

 Zichtlijnen

 Spoor

20

Hilversumse Meent

Verkeersstructuur

Groene plek in de stad

Ruimte bepaalt structuur

4.3. Structuren

In de stad is een verdeling van de buitenruimte ook heel goed mogelijk op grond van functies en structuren. Daarmee ontstaat een kaart die in tegenstelling tot de vorige kaart niet uit vlakken, maar vooral uit lijnvormige elementen bestaat.

Belangrijke structuren in de stad zijn:

Verkeersstructuur (zie bijlage 2)

- Radialen
- Centrumring, buitenring
- Spoorwegen
- Fietsnet, voetgangersnet

Groen- en recreatiestructuur:

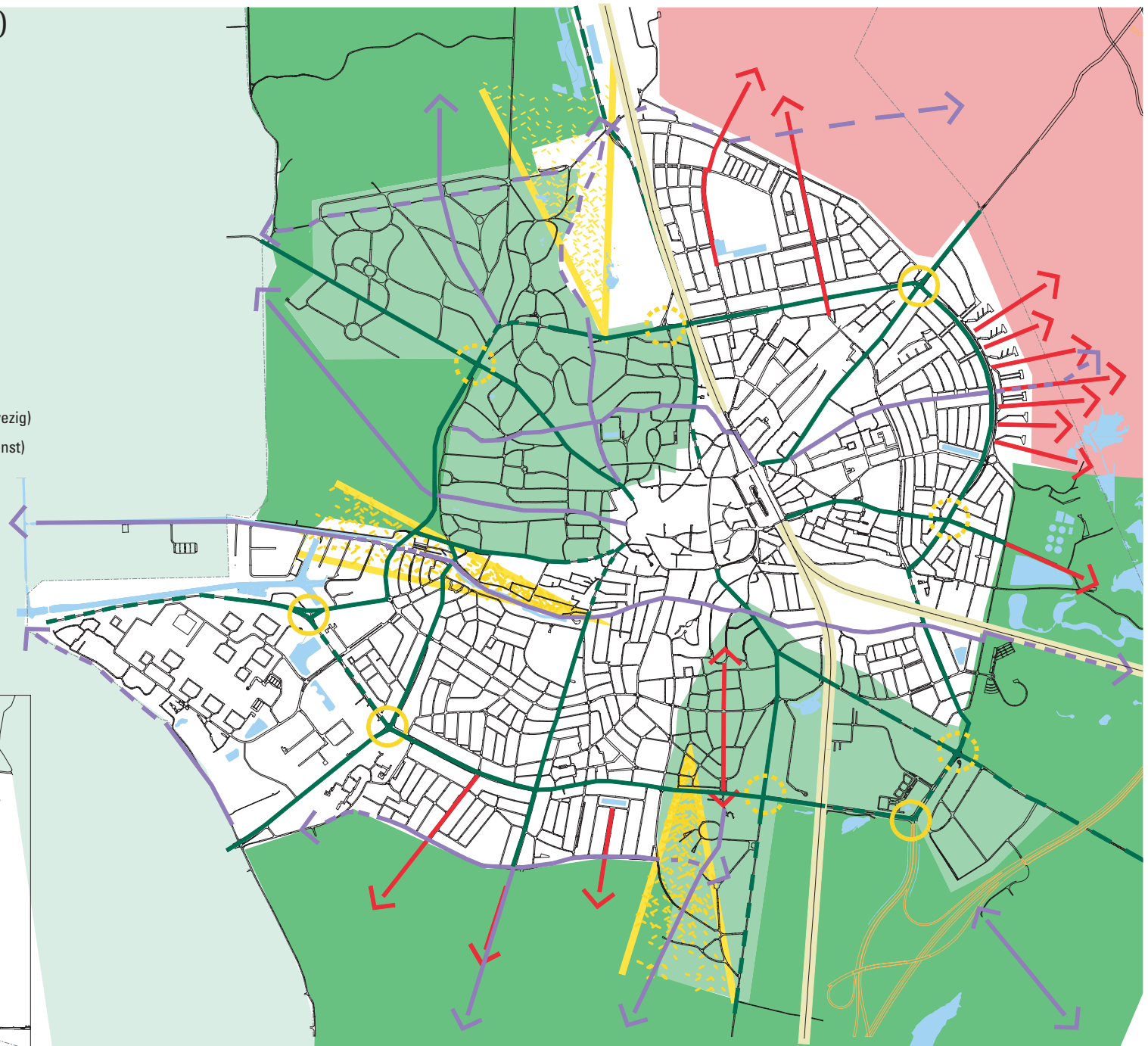
- Recreatie-routes en plekken
- Groene lijnen en -vingers
- Ecologische verbindingzones

Ruimtelijk / stedenbouwkundige structuur

- Ruimtelijke structuren
- Stedenbouwkundige structuren
- Cultuurhistorische structuren

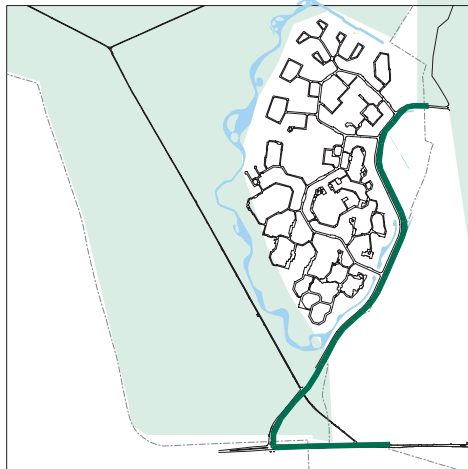
Groenstructuur (GSP)

- Veenweide landschap
- Heide
- Bos
- Groene vingers
- Villagegebied GSP
- Bomenrijen 2 zijdig, aanwezig
- Bomenrijen 2 zijdig, gewenst
- Berm (spoor)
- Zichtlijnen
- Stadsentree (gewenst)
- Stadsentree (gerealiseerd)
- Recreatieve langzaam verkeerroute (aanwezig)
- Recreatieve langzaam verkeerroute (gewenst)

22

Hilversumse Meent

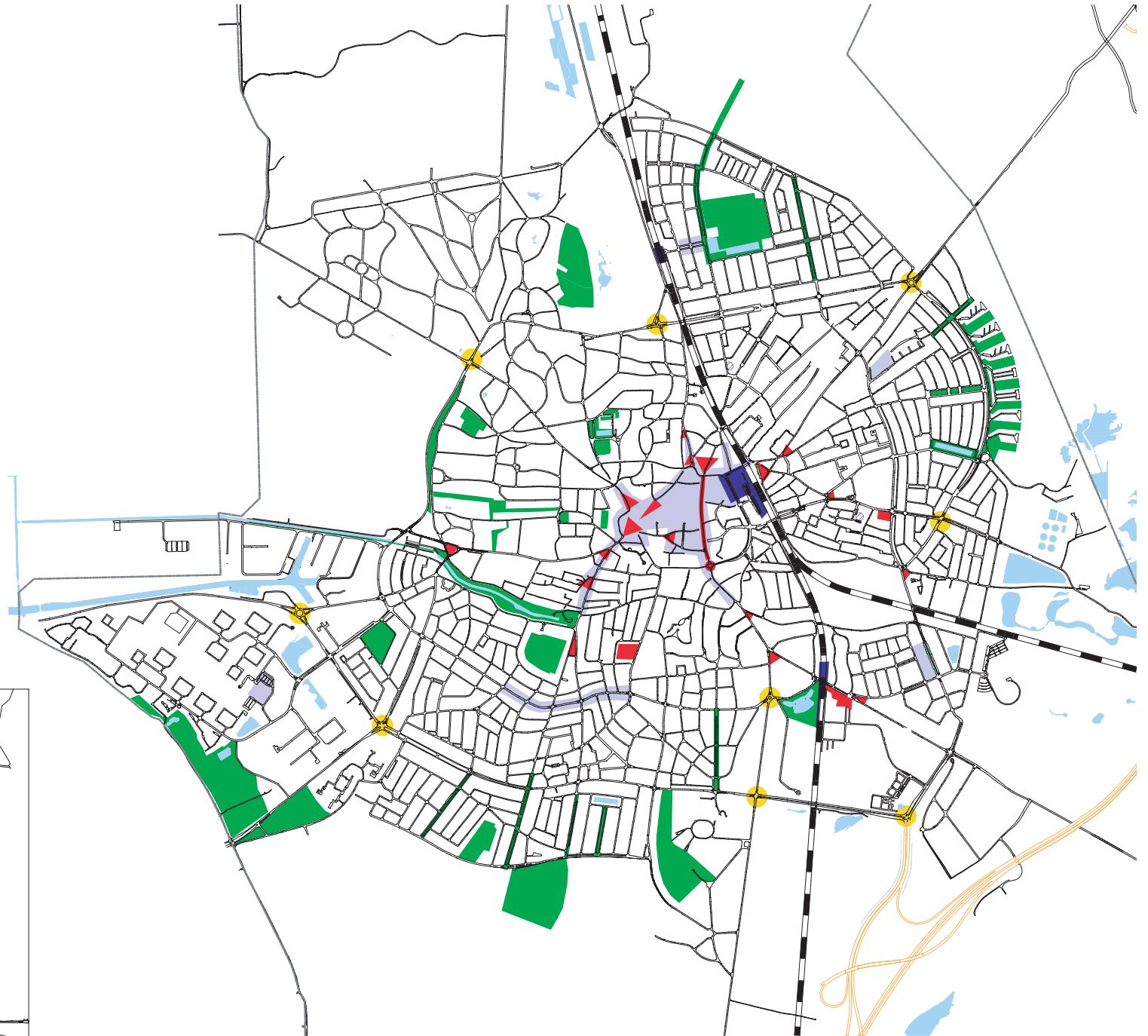
De structuren zijn op kaart uitgewerkt m.b.v. diverse structuurkaarten. De groenstructuurkaart toont de waarde van de grote recreatieve verblijfsruimte buiten de bebouwde kom, die het gemis van een grote groene ruimte in de bebouwde kom moet compenseren.

De verkeersstructuur komt uit Plan Wegen. De lijnenkaart bevat een typologie van de lijnen, aan de hand van de inrichting en het gebruik van de openbare ruimte (zie bijlage 2).

Apart wordt stilgestaan bij de waardevolle structuren. Hilversum bezit naast bijzondere plekken ook structuren in de openbare ruimte die waardevol zijn. Deze waardevolle structuren zijn bijvoorbeeld van belang voor de stedenbouw of de herkenbaarheid van de stad of een bepaalde wijk. Ook cultuurhistorisch waardevolle ensembles (zie bijlage 2) vallen onder de waardevolle structuren. Belangrijke groenstructuren zijn hieronder ook te rekenen. In bijgaande kaart is een en ander weergegeven.

Bijzondere plekken

- Groen (stadsniveau) plekken
- Brinken / pleinen
- Stadsentrees
- Winkelgebieden
- Stationspleinen
- Water

24

Hilversumse Meent

Bijzonder plein

Kerkbrink, een oude brink

Laapersveldpark

Stadsentree

4.4. Bijzondere plekken

In de openbare ruimte van de stad zijn ook plekken aan te wijzen, die zich als bijzonder van de rest onderscheiden. Dat kan zijn door een bijzondere inrichting, maar ook door een bijzonder gebruik, een markante ligging, of speciale geschiedenis. Sommige bijzondere plekken zijn echt uniek (zoals bijvoorbeeld de Oude Haven), anderen horen tot een bepaalde categorie, die in de stad vaker voorkomt, maar zodanig bijzonder zijn dat een speciale behandeling op zijn plaats is (bijvoorbeeld de Brinken). Zie ook hoofdstuk 2.3.

Voorbeelden van bijzondere plekken (categorieën) in Hilversum zijn:

- Pleinen
- Brinken
- Parken
- Stadsentrees
- Winkelgebieden
- Stationspleinen
- Groen
- Water

25

In bijgaande kaart zijn deze aangegeven.

Winkelgebied

Stationsplein

Oude begraafplaats, openbaar groen

Water in de stad

Funcities

- Kantoren en openbare gebouwen
- Winkelstraten
- Kernwinkelgebied
- Zorgcentra (met woondienstenzone)
- Basisonderwijs
- Middelbaar onderwijs
- Bedrijventerrein
- Water(berging)

26

Hilversumse Meent

4.5. Functies

De stad heeft niet op alle plekken dezelfde functie. Op de ene plek komt men om te winkelen. Op andere plekken om te leren. Op weer andere plekken woont men.

Door deze verschillen per plek te analyseren ontstaat een “Functiekaart”. Daarmee zijn de verschillen in functie weer te geven. En dat is weer heel bepalend voor de eisen die men stelt aan de openbare ruimte, maar ook aan de gebruiksdruk.

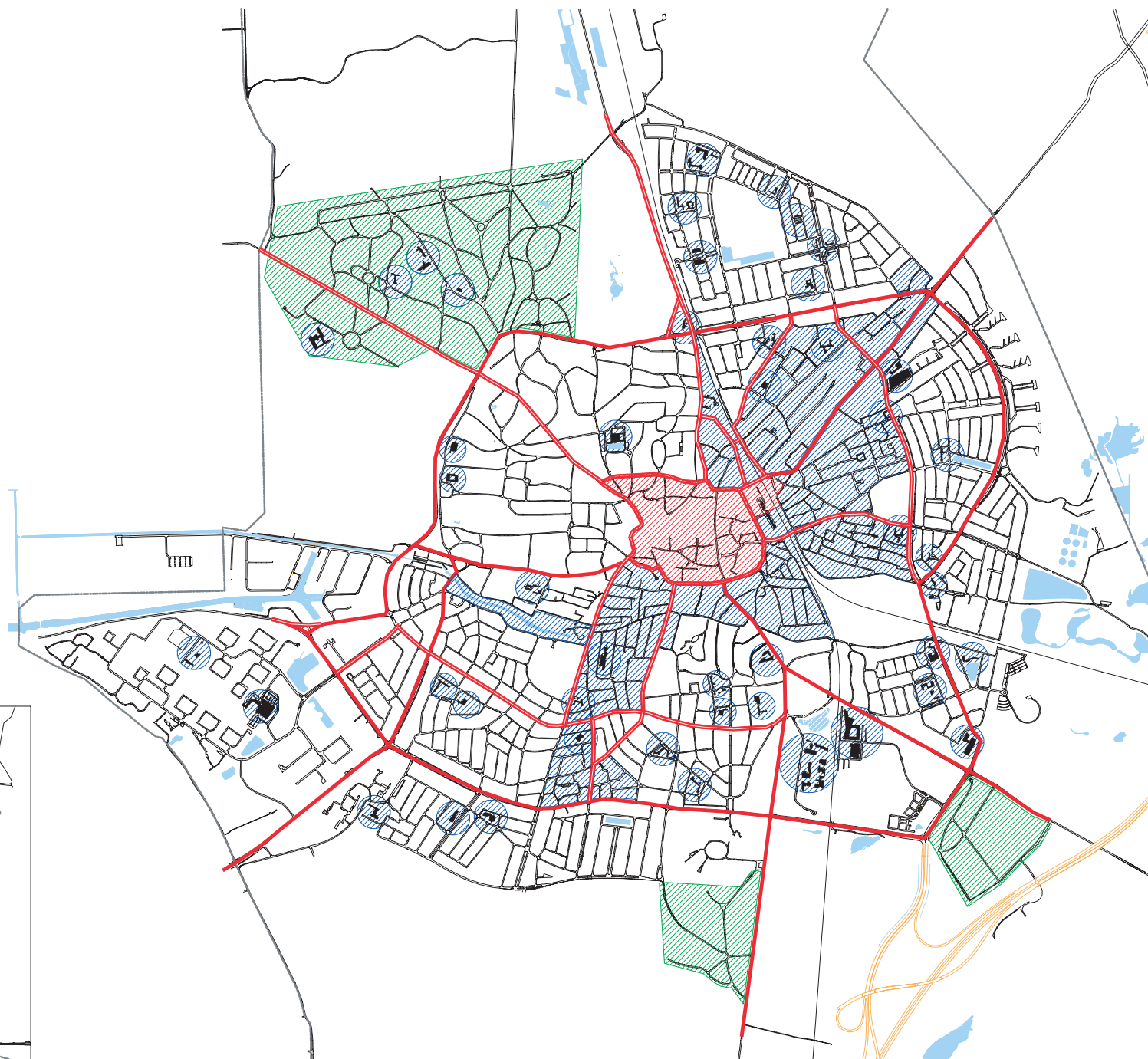
Bijgaand is de Functiekaart weergegeven.

Functie: Bedrijventerrein

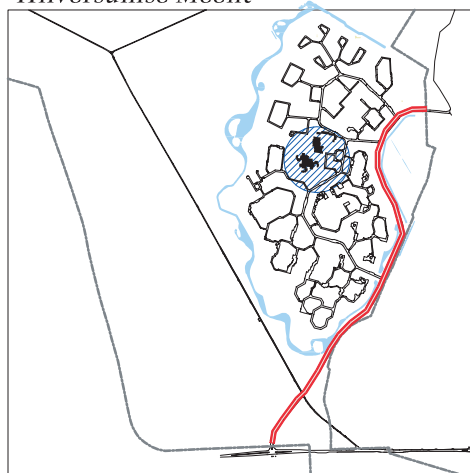
Gebruiksdrukkaart

- Laag
- Basis
- Plus
- Intensief
- School / winkelcentrum e.d.

28

Hilversumse Meent

4.6. Gebruiksdruk

De stad wordt niet op alle plekken op eenzelfde manier gebruikt. Op de ene plek komen veel meer passanten dan op de andere. Op sommige plekken komt veel meer verkeer dan op andere. Er zijn een aantal aspecten die de gebruiksdruk bepalen, bijvoorbeeld: de verkeersintensiteit, de bebouwingsdichtheid, het bezoekersaantal, het straatprofiel (smalle of brede wegen, bermen en voetpaden), de aanwezigheid van scholen of publiek aantrekkende voorzieningen (winkels), de manier waarop men zich gedraagt in de Openbare ruimte, etc.

Door deze verschillen per plek te analyseren ontstaat een "Gebruiksdrukkaart".

Voor het Beheer geeft deze kaart de informatie dat wegen met een zelfde karakteristiek en materiaalgebruik, soms op een andere manier moeten worden onderhouden als gevolg van verschillen in gebruiksdruk.

In feite moet soms meer inzet gepleegd worden om toch het zelfde beheer-niveau te bereiken. Plekken die snel vervuilen, bijvoorbeeld de omgeving van scholen en de openbare ruimte rond winkelcentra, zullen vaker geveegd moeten worden om eenzelfde schoonheidsgraad te krijgen als een standaard woonstraat. Een weg met een zeer grote verkeersintensiteit zal meer onderhoud aan de rijweg nodig hebben dan een weg zonder doorgaand verkeer, om de verharding op eenzelfde niveau te houden. Verkeersbebording langs een Centrumring vraagt meer onderhoud dan bebording langs een weg met weinig verkeer.

Ook voor het Handboek Inrichting heeft de gebruiksdrukkaart betekenis. Voor wegen met eenzelfde gewenst inrichtingniveau, maar met een verschillende gebruiksdruk, zullen bij de inrichting keuzes gemaakt moeten worden

Dicht bij school: Plus

voor de toe te passen verhardingsconstructie. Een woonwijk met een zeer dichte bebouwing en smalle wegprofielen vraagt bijvoorbeeld om een "zwaardere" type verharding in de voetpaden dan in een standaard woonstraat, om ook in de toekomst met een doelmatig beheer een kwalitatief goed voetpad in stand te kunnen houden.

Wat gebruiksdruk betreft onderscheiden we in Hilversum vier niveaus: laag, basis, plus en intensief.

- Laag: Gebieden met een lage bebouwingsdichtheid, een grote maat aan openbare ruimte, de mogelijkheid tot parkeren op particulier terrein en een lage verkeersintensiteit. Het betreft de volgende gebieden: Trompenberg, Kannesheuvel, Nimrodpark, Diergardepark, 't Hoogt van 't Kruis e.o. en de Bonairelaan e.o.
- Basis: Gebieden met een voor Hilversum gemiddeld niveau van bebouwingsdichtheid, verkeersintensiteit en maat van openbare ruimte. Dit betreft vrijwel alle woonstraten in Hilversum, wijkontsluitingswegen met een lage verkeersintensiteit, etc.
- Plus: Gebieden met een hoge bebouwingsdichtheid en een geringe maat aan openbare ruimte en gebieden die door hun functie veel bezoekers trekken. Dit betreft de vroege uitbreidingswijken tot ca.1920, de gebieden rond scholen, winkelcentra en openbare gebouwen (waaronder het Raadhuis e.o.), en de parken met veel bezoekers, zoals het Laapersveldpark en de Oude Haven.
- Intensief: Gebieden met grote bezoekersaantallen en wegen met een hoge verkeersintensiteit. Hierbij kunnen genoemd worden het centrum (de Groest, het winkelgebied rond de Kerkstraat, de Schoutenstraat en de Leeuwenstraat), het stationsgebied en omgeving zowel aan de zijde van het Stationsplein als aan de zijde van het Oosterspoorplein, en wat wegen betreft de Buitenring, de Centrumring, de radiaalwegen als verbindingen tussen de eerste twee en de toegangswegen vanaf het provinciaal- of landelijk wegennet naar de Buitenring van Hilversum.

Bijgaand is de Gebruiksdrukkaart weergegeven.

5. Visie Openbare Ruimte

5.1. Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de visie op de openbare ruimte op hoofdlijnen. Dit hoofdstuk werkt de analyse uit hoofdstuk 4 uit in een omschrijving van de gewenste kwaliteit. Dat gebeurt voor Hilversum als totaal en onderscheiden naar deelgebieden. Onderdeel van deze visie is ook dat verschillende deelgebieden ook verschillen in aandacht en ambitie behoren te hebben. Als bijzonder aangemerkte gebieden verdienen een meer bijzondere vorm van inrichting en beheer dan standaardgebieden.

5.2. Van analyse naar visie

Uit de analyse blijkt dat Hilversum tal van bijzondere kenmerken heeft waar het trots op mag zijn. Het groene karakter, de jonge monumenten, invloeden van Dudok en de geschiedenis als agrarisch brinkdorp komen tot uiting in de historische en monumentale wijken, bijzondere architectonische ruimten, zichtassen, oude lanen, oude routes, monumentale groenpartijen, begraafplaatsen en een aantal bijzondere parken. Daarnaast natuurlijk het wereldberoemde raadhuis met zijn omgeving, het Zonnestraal-sanatorium, maar ook het stadscentrum met de Groest, de winkelstraten en de grote pleinen. Het zijn de karakteristieken van Hilversum. Behoud en versterken van die kwaliteiten zijn uitgangspunt voor de inrichting en het beheer van de openbare ruimte.

Typisch Hilversum

In het Handboek Inrichting Openbare Ruimte wordt een vertaling van de eigen identiteit van Hilversum uitgewerkt naar vormtaal, kleurenpalet en materiaalgebruik. De standaardinrichting heeft andere kenmerken dan in andere steden: statiger, groener, netter, helderder, minder opdeling. Daarnaast moet het bijzondere groene karakter van Hilversum voor elke inwoner voelbaar zijn door de aanwezigheid van bomen in elke Hilversumse woonstraat.

Harmonie met karakteristieken van de omgeving

De openbare ruimte van Hilversum moet in harmonie zijn - of worden gebracht - met de stedenbouwkundige en architectonische karakteristiek van de omgeving. Profielen, plantsoenen en materialen passen bij het bouwkundige karakter van de wijk. Authentieke details moeten behouden blijven. Dit sluit ook aan bij de differentiatie in woonmilieus die thans in Hilversum wordt ingezet.

De tuinstadgedachte moet meer uitgangspunt zijn in de uitbreidingswijken van Hilversum. Zichtlijnen, bloemperken, rozenborders. Bij de differentiatie van woonmilieus past ook de herwaardering van deze voor de regio bijzondere typologie.

Omgevingsgroen komt Hilversum binnen

Hilversum compenseert haar schaarste aan parken door de nabijheid van landschap en natuur. Daarom worden er in de openbare ruimte herkenbare verbindingen gelegd tussen het centrumgebied en de verschillende landschappen. Grote groenruimtelijke vingers brengen bos, veenweide en heide tot diep in de stad.

30

Statig Hilversum

Bijzondere details moeten behouden blijven

Herkenbare verbinding tussen stad en landschap

Grote gebruiksdruk vraagt stevig materiaal

Hoofdwegen en winkelstraten

Hoofdwegen en winkelstraten zijn de plekken die het meest intensief gebruikt worden. En door het grote aantal bezoekers bepalen zij voor een groot deel het gezicht dat Hilversum laat zien. Extra beeldkwaliteit is hier gewenst. Tevens is hier vanwege de gebruiksdruk extra onderhoud en een extra stevige inrichting nodig.

Bijzondere plekken

De karakteristieken van Hilversum komen het meest tot uitdrukking in de bijzondere plekken (zie par. 4.4. en par. 6.4.).

Op deze bijzondere plekken moet de lat voor visuele schoonheid hoog liggen. Bij het ontwerp, het onderhoud en beheer weegt op deze plekken de beeldkwaliteit (mooi) het zwaarst van alle kwaliteitscriteria.

Binnen de categorie bijzondere plekken hebben de stadsentrees (poorten van de stad) een extra functie als visitekaartjes van Hilversum. Zij bepalen de eerste indruk die een bezoeker van Hilversum krijgt, bieden de mogelijkheid de bezoeker de weg te wijzen en helpen bij de oriëntatie in de stad. Op deze plekken worden de kenmerken van Hilversum als multimediastad en als groene stad zichtbaar gemaakt.

Juist gebruik door duidelijke inrichting

Hilversum gaat vanaf nu het juiste gebruik afdwingen door een helder gestructureerde openbare ruimte en ondubbelzinnige ontwerpen. Juist gebruik ontstaat niet door steeds meer paaltjes en drempels toe te voegen, maar door herkenbare ruimtes af te bakenen, een doelmatige handhaving en goede voorlichting.

Ontwerpen worden getoetst op handhaafbaarheid.

Stadsentree, visitekaartje van Hilversum

Flexibel gebruik mogelijk

Flexibiliteit

De kwaliteit én de toekomstwaarde van de openbare ruimte valt of staat met het absorptievermogen van deze openbare ruimte. Afwijkend of veranderend gebruik moet zonder veel ontwerpaanpassing mogelijk zijn. Dat vraagt om een zodanige inrichting dat flexibel gebruik nu en in de toekomst is in te passen.

Altijd toetsing aan kwaliteitscriteria

Door ontwerpen vooraf altijd te toetsen op de consequenties voor beheer en op de 4 kwaliteitscriteria (duurzaam, mooi, functioneel en veilig) wordt een standaard kwaliteitsniveau voor de inrichting gewaarborgd.

Door het beheer altijd te toetsen aan de consequenties voor het ontwerp en op de 4 kwaliteitscriteria (schoon, heel, juist gebruik, veilig) wordt een standaard kwaliteitsniveau voor het beheer gewaarborgd.

Prioriteitsvolgorde inrichting

Bij de inrichting van de openbare ruimte moet altijd een afweging gemaakt worden tussen verschillende gebruiksdoeleinden. In het Handboek Inrichting zullen hiertoe een aantal standaardprofielen ontwikkeld worden. Bij de uitwerking zal daarbij een vaste prioriteitsvolgorde worden gehanteerd, waarin alleen in bijzondere gevallen gemotiveerd van kan worden afgeweken.

De prioriteitsvolgorde is:

1. bestaande bomen
2. rijweg
3. trottoir
4. situationeel prioriteitsafweging tussen veilige fietsvoorziening, parkeren en nieuw groen

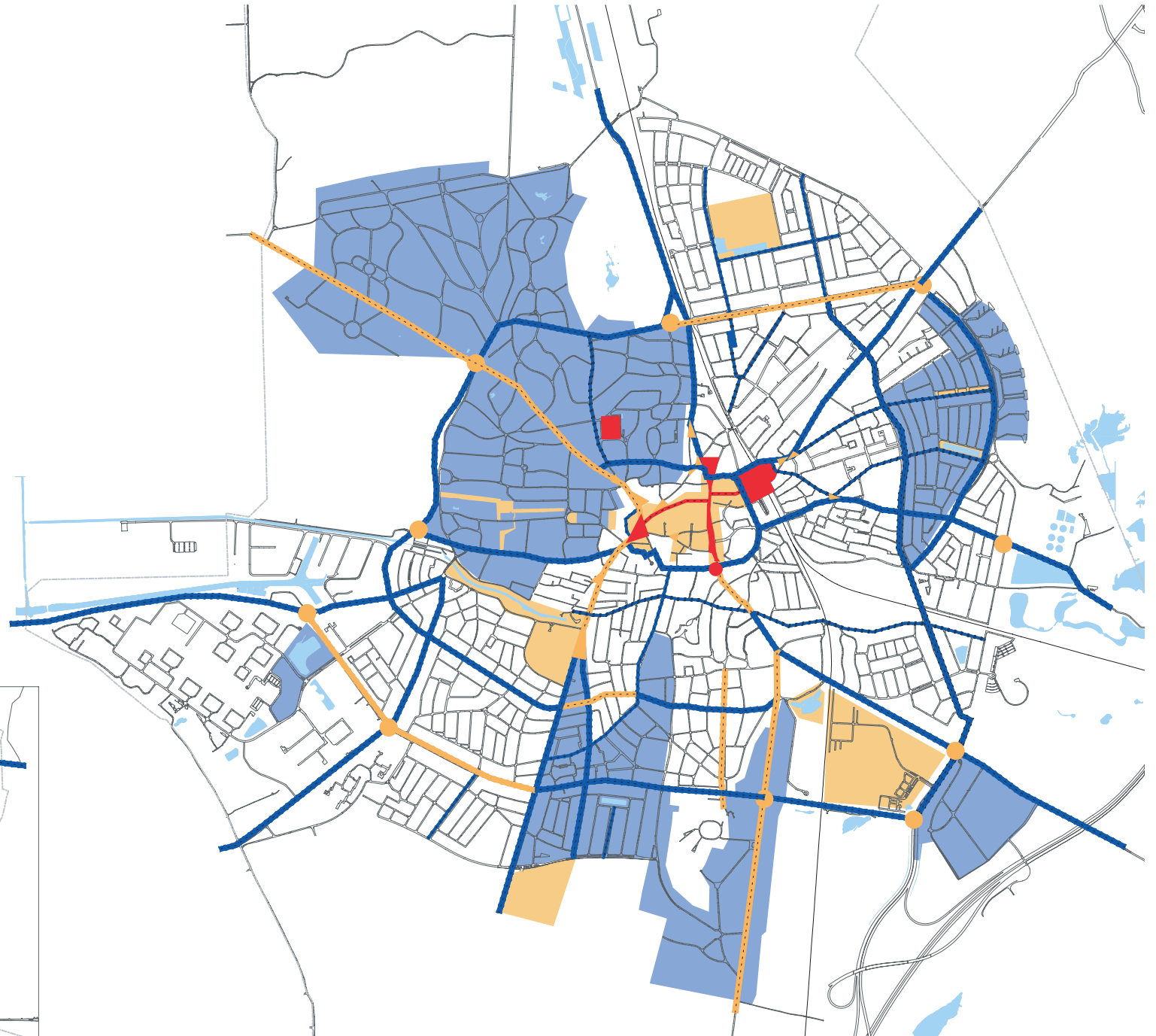

Recreatie stadsrand

Vershil in kwaliteitsniveau

Inrichtingsniveau

32

Hilversumse Meent

Kwaliteit tussen standaard en exclusief

Het niveau voor inrichting en beheer is minimaal standaard. Naarmate gebieden of plekken belangrijker zijn voor de beleving van Hilversum hoe hoger het kwaliteitsniveau van de inrichting en het beheer moeten zijn. Dat betekent dus verschil in kwaliteitsniveau.

In paragraaf 5.3 en 5.4 wordt dat verschil in kwaliteitsniveau nader uitgewerkt voor inrichting en beheer.

5.3. Inrichtingsniveaus

Wat mooi is of moet blijven hoeft niet persé heel duur te zijn. Goede voorbeelden daarvan zijn zichtassen en open ruimten. De plekken met een bijzondere beeldkwaliteit, hebben dus niet vanzelfsprekend allemaal dure tegels en aparte bankjes nodig. Maar soms kunnen bijzondere materialen en objecten een plek juist de vereiste uitstraling geven. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de stadsentrees: vaak zijn deze plekken nog niet heel erg bijzonder. Volgens de Visie Openbare Ruimte moeten ze dat wel worden.

Tot slot de gebruiksdruk: ook dit is een goede reden om iets meer te willen. Makkelijk schoon te maken, weinig opbrekingen door reparaties, geld besparen door steviger materiaal te gebruiken. Het betaalt zich uiteindelijk terug.

Welk inrichtingsniveau bij welk element?

De gemeente kiest ervoor om die dingen die landelijk bekend zijn van Hilversum volop in de schijnwerpers te zetten. Deze krijgen de hoogste kwaliteit. Daarnaast telt het belang van de beleving van Hilversum.

Hoe belangrijker in de 'mental map' van de Hilversummers, hoe hoger het ambitieniveau is. De hiërarchie is als volgt:

- Hilversum (mental map) op landelijk niveau. Dit zijn de beeldbepalende elementen die het imago van Hilversum bepalen. Landelijk, maar ook voor de eigen bewoners. Het zijn de dingen waar men trots op is, waarmee men zich wil identificeren. De aanwezigheid van de omroepen bijvoorbeeld, en de invloed van Dudok. Een deel van deze elementen uit de mental map is gerelateerd aan de openbare ruimte: het oude statige groen, de villagegebieden, de Groest etc. Deze elementen zijn mooi ontworpen, goed onderhouden en de uitstraling hiervan komt de hele stad ten goede.

- Delen van Hilversum op stadsniveau. Deze genieten geen landelijke bekendheid, maar de passant van Hilversum zal ze herkennen en beamen. De schoonheid van de Bosdrift, de bijzondere sfeer op de brinken, de architectuur van de begraafplaatsen, de drukte op de Gijsbrecht van Amstelstraat. De problematiek op de Centrumring. Voor de inwoners van Hilversum zijn deze dingen net zo van belang als de staat van onderhoud van het raadhuis. Het dagelijkse leven wordt door deze elementen ingekleurd. Ze bepalen de stedenbouwkundige structuur, de mogelijkheid tot oriëntatie, de identiteit van het stadsdeel en de sfeer van de stad. Het zijn wijken, buurten, stedenbouwkundige eenheden, lijnen.

- Delen van de stad op wijkniveau. Dit zijn de onderdelen van de stad die je vrijwel alleen tegenkomt als je in een bepaalde wijk moet zijn. De hoofd-wandel en -fietsroutes, de route naar de winkel, de bushaltes etc. De structuur en hiërarchie van een wijk wordt bepaald door deze elementen. Hierdoor zijn ze sfeerbepalend voor de woonomgeving.

Hoewel ze de typische Hilversumse kwaliteiten moeten hebben, onderscheiden ze de wijk ook van andere wijken.

- Delen van de wijk op buurtniveau. Buurtjes hebben hun eigen karakter,

Het Raadhuis, beeldbepalend op landelijk niveau

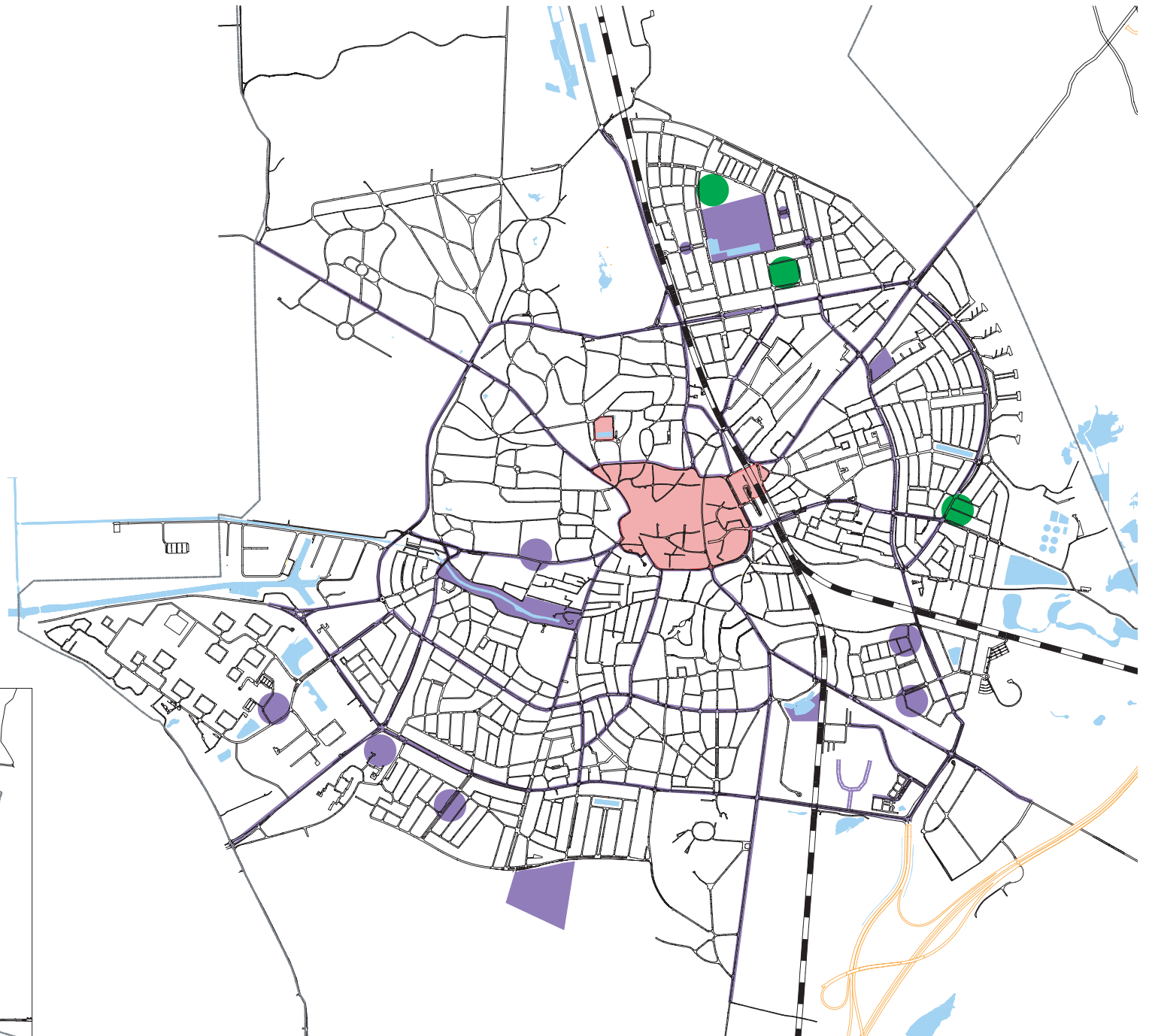
PTT toren, herkenbaar voor de stad

Edisonplein, belangrijk voor de wijk/buurt

Beheerniveau

- Standaard
- Plus
- Exclusief
- Aangepast beheer

Hilversumse Meent

bepaald door vaak een centraal plein, of bijvoorbeeld een gebouw met een speciale functie. Bewoners van de buurt identificeren zich met deze plekken. De inpassing van monumentale gebouwen vraagt hier om extra aandacht.

- Delen van de buurt op straatniveau: kruisingen en splitsingen, buurt-entrees en plantsoenen. Waar mensen met oud en nieuw elkaar de hand schudden, waar de sneeuwballengevechten worden gehouden.

Karakterbepalende elementen voor de straat moeten blijven bestaan.

Zoals op de kaart te zien valt, ligt het gewenste inrichtingsniveau van het villagebied net boven standaard. Dat wil niet zeggen dat de waarde van het villagebied is ingeschat als net boven het gemiddelde; voor de gewenste hoge beeldkwaliteit daar is vooral zorgvuldigheid nodig bij de inrichting, veel meer nog dan exclusieve materialen. Er is niet veel nodig om de gewenste kwaliteit daar te behouden.

Ander punt van aandacht is de inrichting van de straten net achter het Oosterspoorplein. Om daar de gewenste standaard beeldkwaliteit te bereiken, moet er nog wel wat gebeuren!

Precieze omschrijving van de inrichtingsniveaus vindt plaats in het Handboek Inrichting Openbare Ruimte.

5.4. Beheerniveaus

Voor beheer zijn er 4 kwaliteitsniveaus: standaard, plus, aangepast beheer en exclusief.

Voor het bepalen van het beheerniveau zijn twee elementen van belang: de gebruiksdruk (intensiteit, verkeersdruk) en het belang van een bepaalde plek voor Hilversum en haar inwoners (zie ook par. 5.3.).

In de uitwerking van het beheerniveau (in het Handboek Beheer Openbare Ruimte) zal blijken voor welke beheeronderdelen dat van toepassing is. Op sommige plaatsen zal het aangepaste beheer bijvoorbeeld vooral tot uitdruk-

king komen in het onderdeel trottoir. Gebieden met een zware verkeersfunctie vragen bijvoorbeeld om extra onderhoud van elementen die de verkeersveiligheid en het verkeerscomfort bepalen. Bijzondere groengebieden vragen weer meer aandacht voor gras, heesters en bomen.

De laatste jaren is veel werk verricht om de achterstand in het onderhoud van de infrastructuur van Hilversum weg te werken, maar deze inhaalslag is nog niet helemaal klaar. De kaart geeft aan welke mate van onderhoud en beheer in de toekomst worden gewenst en geeft dus geen beeld van het huidige beheerniveau en de achterstanden daarin. In het Handboek Beheer wordt aangegeven in welke gebieden vooralsnog met een achterstand rekening moet worden gehouden en op welke termijn deze ingelopen wordt.

Deze beheerambitie heeft geen directe relatie met de benodigde hoeveelheid geld om een bepaald gebied te kunnen onderhouden. Een gebied met standaardambitieniveau en een lage gebruiksdruk zal met minder onderhoud toekunnen dan een gebied met eenzelfde ambitieniveau, waar een extra gebruiksdruk gedefinieerd is. Een en ander wordt in het Handboek Beheer verder uitgewerkt. Voor de beheerambities is een indeling gemaakt standaard, plus, aangepast beheer en exclusief.

- Standaard: Minimaal noodzakelijk niveau i.v.m. functioneren, geen kapitaalvernietiging en geen aansprakelijkheid bij ongelukken.
- Plus: Op een of enkele aspecten meer dan standaard, gemotiveerd toe te passen op enkele locaties.
- Aangepast beheer: beheer wat is aangepast aan speciale eisen in een bepaald gebied of ten behoeve van een bepaald gebruik. Op de kaart is aangegeven de gebieden rond woonzorgcentra, daarnaast komen ook andere plekken in aanmerking voor aangepast beheer.
- Exclusief: Hoogste niveau wat in Hilversum op uitzonderlijke plekken nodig en haalbaar is.

35

Standaard beheer: woonstraat

Berlagelaan: plus

Dudokarena: aangepast beheer

Rondom het Raadhuis: exclusief beheer

Deze beheerniveaus zijn als volgt over de stad verdeeld:

- Standaard: de meeste woon- en werkgebieden en het fijnmazige verkeers-netwerk.
- Plus: de verkeersdragers van de buitenring, de toegangswegen en de radia-len, de parken als de Oude Haven en het Laapersveldpark, de begraafplaat-sen, het kantorenpark Arena en de winkelgebieden buiten het centrum.
- Aangepast beheer: het betreft de gebieden om woonzorgcentra. Deze gebie-den bevatten een verzorgingstehuis en zgn. “levensloopbestendige woningen” in de directe omgeving van het tehuis, waarbij bewoners van die woningen

gebruik kunnen maken van de zorgvoorzieningen in het tehuis. Daarvoor moeten de routes extra geschikt zijn voor ouderen.

- Exclusief: het betreft de omgeving van het Raadhuis en het station, het win-kelgebied rond de Groest, Kerkstraat, Schoutenstraat, Leeuwenstraat en een gedeelte van de 's Gravelandseweg, en de Centrumring.

Ervarings niveau	Omschrijving	Element	Geambieerde-Beeld kwaliteit	Huidige Beeld kwaliteit (ontwerp, eenheid, uitstraling, onderhoud)	Huidig Inrichtings Niveau (materialen, groen, beheer)	Benodigd Inrichtings Niveau (voor de geambieerde beeldkwaliteit)	Benodigde extra inspanning
Landelijk	Icoon van Hilversum	Raadhuis	Hoog	Hoog	Exclusief	Exclusief	Nihil
	De Centrum-look	Kernwinkelgebied	Hoog	Hoog	Exclusief	Exclusief	Nihil
	De 4 pleinen	Gooilandplein Stationsplein Langevenst Kerkbrink	Hoog Hoog Hoog Hoog	Plus Laag Standaard Laag	Standaard Laag Standaard Select	Exclusief Exclusief Exclusief Exclusief	*** **** *** **
	Karakteristieke Hoofd-radialen	's Gravelandseweg Soestdijkerstraatweg Utrechtseweg	Hoog Plus Plus	Plus Standaard Standaard	Plus Plus Plus	Select Plus Plus	* * *
	Karakteristieke radialen	Bosdrift Stevinweg	Hoog Hoog	Plus Plus	Standaard Standaard	Plus Plus	* *
	Overige radialen Ring	Neuweg, Naarderstraat etc Binnenring Buitenring	Plus Hoog Hoog	Standaard Plus Plus	Standaard Plus Standaard / Plus	plus Select Plus/ Select	** * */**
	Tangentia	Gijsbrecht Jan v/d Heijdenstr	Hoog Hoog	Plus Plus	Plus (na herinrichtng) Standaard	Plus Plus	Nihil *
	Stads-entrees	Den Uylplein e.a.	Hoog	Plus	Standaard	Plus	*
	Brinken	Alle behalve kerkbrink en C&Aplein	Plus	Standaard	Standaard	Plus	*
	Groenplekken	Begraafplaatsen, parken, vijvers	Hoog	Hoog	Select	Select	Nihil
	Bijzondere wijken	Liebergen NW Villagegebied Zuidelijk Villagegebied Dudok-Zuid	Hoog Hoog Hoog Hoog	Plus Hoog Plus Laag	Standaard Plus Standaard Standaard	Plus Plus Plus Plus	* Nihil * Herontwerp
	Zicht-assen	Pieter de Hoogh Eemnesserweg Bosdrift buiten ring Kamrad	Hoog Hoog Hoog Hoog	Hoog Hoog Hoog Hoog	Select Plus Plus Standaard	Select Plus Plus Standaard	Nihil Nihil Nihil Nihil
	Wijkstructuur	Entrees, buurtwegen, pleinen, plantsoenen	Plus	Standaard / Plus	Standaard / Plus	Standaard /Plus	(Groen-) ontwerp
	Oude buurten Soms hoge gebruiksdruk	Over het spoor Omgev. Oosterstraat Radiostraat	Standaard	Laag	Standaard	Standaard	Herontwerp
	Buurt Karakteristiek	Splitsingen, kruisingen, verbredingen, Plantsoentjes	Plus	Standaard / Plus	Standaard / Plus	Plus	(Groen-) ontwerp
Straatniveau	Straatkenmerk	Bijzonder bomen, bochten, verspringingen, poorten, oversteekplaatsen	Standaard / Plus	Standaard	Standaard	Standaard	(Groen-) ontwerp

Bijlage 1: Beleidsanalyse

Inleiding

Naast de eerder beschreven algemene kwaliteitsdefinitie voor de openbare ruimte, is er op verschillende onderdelen van de openbare ruimte al een visie ontwikkeld of beleid opgesteld. Voor het meest relevante deelbeleid wordt in deze bijlage een korte toelichting gegeven op de voor de openbare ruimte relevante onderdelen. Er is onderscheid gemaakt tussen de bestaande beleidsstukken voor ontwerp en die voor beheer. De lijst is niet uitputtend, alleen de meest relevante beleidsstukken zijn kort samengevat. Steeds is cursief aangegeven wat uit de verschillende nota's wordt geconcludeerd voor Hilversum Buiten

Ontwerp

Nota: 'Hilversum Een'

In deze nota wordt een visie op de openbare ruimte van de binnenstad uitgewerkt. Oorspronkelijk is de stad opgebouwd uit twee kruisende assen met pleinen aan de uiteinden, aldus de nota.

Het centrum wordt een 'Samengebalde herhaling van de stad zelf' genoemd. Alles wat kenmerkend is voor Hilversum, is in het centrum terug te vinden (groen, aantrekkelijk en uitnodigend). Het centrum bestaat uit een veelheid aan plekken en sferen, kenmerkt het contrast tussen Dorp en Stad (beschermd stads- en dorpsgezicht), met een levendig en dynamisch kern-winkelgebied en grootschalige eenheden.

Hoe afwisselend het centrum er ook uit mag zien, het kernwinkelgebied vormt hierop een uitzondering. Hier moeten alle straten met hetzelfde materiaal worden ingericht en de voetganger krijgt alle ruimte. Ook de uitwerking van de nota in het Centrumplan spreekt daarvan.

Om de binnenstad heen ligt een zone die veel ruimer is opgezet, ook in de openbare ruimte (Stationsplein, Schapenkamp, Marktplaats, Gooilandplein). Bebouwing tussen deze zone en de binnenstad is welkom.

Het stationsplein wordt de entree naar de binnenstad en is vol beweging: op het stationsplein moet het begrip Multimedia zich in de openbare ruimte manifesteren.

Geconcludeerd kan worden dat de diversiteit van de binnenstad mag bestaan. Wel schrijft de nota in een deel van het centrum (de hoofdwinkelstraten) eenheid in bestratingsmaterialen voor. Hilversum Buiten zal deze nota in het Handboek Inrichting verder doorontwikkelen.

Hilversum 2015

Deze nota is een integrale toekomstvisie met vijf hoofdthema's:

- Het handhaven en versterken van de positie van Hilversum als centrum-gemeente.
- Het handhaven en versterken van Hilversum als woongemeente.
- Het handhaven en versterken van Hilversum als werkgemeente en Multimediastad.
- Handhaven en versterken van de bereikbaarheid van Hilversum.
- Het handhaven en versterken van de hoogwaardige stedenbouwkundige, architectonische en landschappelijke kwaliteiten van Hilversum:
- Onder de waardevolle structuren bevinden zich drie gebieden die voor rijksbescherming in aanmerking komen: NW villagebied, Plan Oost met Kamrad en Tuinstadontwikkeling, Plan Zuid.
- Het belang van de ruimtelijke kwaliteit heeft voor Hilversum als tuinstad een belangrijke rol gespeeld in de geschiedenis van de planontwikkeling. Zo is een hoogwaardige woonomgeving ontstaan. Het handhaven en waar mogelijk versterken ervan staat hoog op de agenda.
- De cultuurhistorische waarde van Hilversum vormt een inspiratie voor toekomstige ontwikkelingen. Waar ingrepen in de stad nodig zijn om Hilversum vitaal te houden, zal dit op een zorgvuldige manier moeten gebeuren om ook in de toekomst trots te kunnen zijn op de kwaliteiten van de stad. Bij nieuwbouwplannen wordt dan ook rekening gehouden met de bestaande groepen waardevolle bebouwing en de aanwezige cultuurhistorische waarde van wijken en buurten.

Hilversum 2015 en de voorlopers ervan bieden een aantal goede handvatten voor keuzes bij ruimtelijke vraagstukken. De nota's laten duidelijk zien dat de omgevingskwaliteit een van de speerpunten is van de toenmalige en huidige bestuurders.

Een transformatie van het woonmilieu in de slechtste wijken lijkt gewenst. Ook staat het imago van Hilversum als streekcentrum onder druk. Ook hier ligt een taak voor de openbare ruimte.

Meer dan Groen (1993)

Meer dan groen is een uitwerking van ouder beleid, zoals "Hilversum, je bent in beeld" (1992) en sluit aan op het "Landschapsbeleidsplan" (1993). Het doel van Meer dan Groen is het veiligstellen van de specifieke kwaliteits-kenmerken van de onbebouwde ruimte. De stad wordt in een analyse in verschillende deelgebieden opgedeeld. Er wordt geconstateerd dat typisch Hilversumse karakteristieken en een kenmerkende samenhangende inrichting van de openbare ruimte onder druk staan door versnippering van de ruimte, een toenemende verkeers- en parkeerdruk en een verdichting onder invloed van bouwplannen (inbreidingen). Ook is in het beheer een achterstand ontstaan. In het groenstructuurplan worden voorstellen gedaan hoe de kwaliteit van de openbare ruimte gehandhaafd, hersteld of versterkt kan worden. In hoofdlijnen betekent dit:

- Meer eenheid in de inrichting van lijnen.

- Het creëren van meer diversiteit.
- Per type wijk worden voorstellen gedaan voor gewenste functies en routes in de openbare ruimte, evenals een meer gedetailleerde beschrijving van de gewenste groenstructuur.

Het groenstructuurplan is nog steeds actueel. Op onderdelen behoeft de nota aanpassingen of een nadere uitwerking (b.v. in de vorm van wijkgroenstructuurplannen). De laatste jaren is bij herinrichting van de openbare ruimte in Hilversum onder invloed van Plan Wegen, prioriteit gelegd op functionaliteit. De groene vingers langs het Mediapark en langs de Utrechtseweg staan onder druk door een toename van de bouwactiviteit in/ of grenzend aan deze zone's.

Op een lager schaalniveau blijkt de wens om zichtlijnen naar het landschap open te houden of open te maken, nog niet altijd gerealiseerd. Voorbeelden zijn beplanting in de middenberm die het zicht op het landschap beperkt of elementen als speelobjecten of elektriciteitskastjes, die precies in het hart van de zichtlijnen zijn geplaatst.

Deze bevindingen en de conclusies uit deze nota worden overgenomen in Hilversum Buiten. Zij worden verwerkt in de voorstellen per gebied in het Visiedeel en de beide Handboeken.

Nota: Noordwestelijk Villagegebied

Deze beleidsnota begint met een historische analyse van het gebied, waarbij stil wordt gestaan bij het etaleren van de villa's naar de weg, de naadloze overgang van privaat naar openbaar groen, en het gebruik van natuurlijke hoogteverschillen voor afwisseling en verrassing, geïnspireerd op de Engelse landschapsparken. De wegen krijgen daarom een zeer breed profiel en werden voorzien van een zware laanbeplanting.

De wegen hadden aanvankelijk een zeer royaal profiel, er komen wegen van 15 tot 20 meter breedte voor, maar slechts een smalle strook was hiervan verhard of halfverhard. Inmiddels zijn wegen soms over de volle breedte geasfalteerd (ter hoogte van splitsingen). Het bijzondere van het villagegebied, zo analyseert de nota verder, is de planmatige opzet waarbij het primaat voor een belangrijk deel bij het groen lag. Er is gestreefd naar een sterk landschappelijke opzet, met zorgvuldig gecomposeerde zichtlijnen en een uitgebalanceerde wisselwerking tussen een meer formele en een meer informele opbouw. Ook doet de nota gerichte beleidsaanbevelingen:

- 's Gravelandseweg: overweging de klinkerverharding te vervangen door asfalt: verkeers- en milieukundig kan dit wenselijk zijn, maar een dergelijke maatregel staat op gespannen voet met de herkenbaarheid van de cultuurhistorische betekenis van de weg.
- Ten aanzien van smalle paden: bijna allemaal hebben ze een organisch en romantisch (bochtig) verloop. Thans worden wegen eenduidig gedimensioneerd vanuit hun verkeersfunctie. Dit kan leiden tot een verlies aan samenhang en de herkenbaarheid van het landschappelijke concept.
- Verkeersremmende ingrepen (wegversmallingen, wegversperringen, in- en uitritconstructies, drempels en verhoogde kruispuntplateaus) doen volgens de nota afbreuk aan het oorspronkelijke ontwerp en aan de historische afleesbaarheid.

- Straatmeubilair: in de openbare ruimte van het villagegebied is een grote verscheidenheid aan elementen, bijvoorbeeld verschillende lantarenpalen, toegepast. Voortdurend zijn ad-hoc nieuwe elementen toegevoegd waardoor een rommelig en sterk verbrokkeld beeld is ontstaan. Een deel van de toegepaste elementen speelt onvoldoende in op de eigen kenmerken van de situatie. Dit leidt tot een verlies aan identiteit. Ook uit het oogpunt van beheer is het gewenst dat er "lijn" zit in de toepassing van elementen.

Conclusie: Analyse en beleidsaanbevelingen overnemen in Visie (voorstellen per gebied) en uitwerking in Handboek Inrichting.

Visie straat- en laanbomen (1986)

Dit plan geeft het gewenste beleid aan t.a.v. het beheer van het Hilversumse bomenbestand. Daarnaast is aangegeven hoe de beeldkwaliteit van de boombeplanting voor Hilversum kan worden behouden. Het betreft een lange termijnvisie omdat bomen een lange levensduur hebben. In de nota zijn een hoofdbomenstructuur (op stadsniveau) en nevenbomenstructuur (op wijkniveau) onderscheiden. Beiden zijn grotendeels overgenomen in het groenstructuurplan. Voor verschillende beheergebieden worden meer en minder vergaande voorstellen gedaan voor de uitbreiding, de vervanging en het beheer van het bomenbestand.

De nota wordt nog steeds toegepast, maar vraagt op wijkniveau een nadere uitwerking, wat in wijkgroenstructuurplannen kan gebeuren.

Nota: Naar een zorgvriendelijke wijk in Liebergen (2001)

Het herstructureringsgebied Liebergen heeft als één van de opgaven om als zorgvriendelijke buurt te functioneren. De nota geeft de consequenties van het kiezen voor een zorgvriendelijke buurt aan op alle aspecten die van invloed zijn: van het niveau van de voorzieningen tot de inrichting en het beheer. Daarnaast wordt inzicht gegeven in de (meer)kosten wanneer voor een dergelijke inrichting gekozen wordt.

De nota is ten aanzien van inrichting zeer concreet. In feite is voor dit stukje Hilversum het voorwerk voor Hilversum Buiten al gedaan, bovendien biedt het de keuze om ook in andere delen van Hilversum zinvolle aspecten over te nemen. In de uitwerking in de Handboeken beheer en inrichting zullen de resultaten van het onderzoek verwerkt worden.

Verkeersbeleid

Ten aanzien van de Visie Hilversum Buiten is de huidige verkeers wet- en regelgeving een uitgangspunt. Dit kan knelpunten opleveren, vooral wat

betreft de voorgestelde materialen en dwarsprofielen van bepaalde wegen ten opzichte van minimale maten wat betreft voet-, fietspaden e.d.. In “Plan wegen” wordt de hoofdwegenstructuur van Hilversum benoemd, wat een gegeven is voor verdere uitwerking van deze Visie. “Plan Wegen” is gericht op de bundeling van verkeer, vergroting van de leefbaarheid en prioritering van de beschikbare ruimte aan achtereenvolgens: langzaam verkeer, openbaar vervoer en tot slot auto.

In het kader van het beleid “Duurzaam veilig” wordt gewerkt met het inrichten van verblijfsgebieden waar snelheidsremmers kunnen worden toegepast. Daarbij is de insteek bovendien de verkeerskundige categorisering van wegen (bijvoorbeeld ontsluitingsweg of woonstraat) zo herkenbaar mogelijk te maken met een consequente inrichting. Dit heeft een belangrijke relatie met wat in het Handboek Inrichting aan voorstellen wordt uitgewerkt.

Er zal met de relevante deskundigen overleg worden gevoerd en er zullen keuzes worden gemaakt op grond van een balans van functionaliteit, beeldkwaliteit en veiligheid. Op hoofdlijnen worden daarvoor in hoofdstuk 6 van dit Visiedeel al voorstellen gegeven. In paragraaf 5.2 is de gewenste prioriteitsvolgorde aangegeven.

De te gebruiken bestratingsmaterialen en wegprofielen zullen in het Handboek Inrichting verder aan de orde komen. Vast staat dat het materialen moeten zijn die passen bij het karakter van Hilversum, en die van het deelgebied waar de weg doorheen loopt. De uitwerking van “Duurzaam veilig” hoeft in deze Visie niet altijd te leiden tot landelijke standaardoplossingen zoals het inpassen van drempels. In elk geval zal het verkeers(veiligheids)belang ter plekke worden afgewogen tegen andere belangen, zoals beeldkwaliteit. Om het bovenstaande te garanderen, zijn de volgende afspraken gemaakt:

- Er vindt bij inrichtingsplannen altijd toetsing plaats ten aanzien van beeldbepalende elementen en verkeerstechnische argumenten.
- Vervolgens wordt inzichtelijk gemaakt waar conflicten of knelpunten zitten in het ontwerp.
- Gekeken wordt naar mogelijke alternatieven om die conflicten op te lossen.
- Ten behoeve van de besluitvorming wordt deze afweging inzichtelijk gemaakt.
- Financiële afwegingen spelen daarbij mee, maar geen hoofdrol.

Ten behoeve van deze procedure wordt in het Handboek Inrichting een checklist van beeldbepalende elementen opgenomen.

Openbare Kunst

Een van de belangrijke smaakmakers in de openbare ruimte is de toepassing van openbare kunst. In 2003 is het concept Masterplan Beeldende Kunst verschenen. Er staan belangrijke relevante uitgangspunten in vermeld, zoals het niet meer sectoraal uitvoeren van beeldende kunst, maar als artistieke dimensie onderdeel laten zijn van de vormgeving van de openbare ruimte. Ook wordt gesteld dat in overleg met ontwerpers van de openbare ruimte beeldende kunst moet worden ingepast, waarbij de kunstenaar in teamverband moet opereren. Wel blijft de waarde van kunst zelf en de confrontatie met het publiek een belangrijke doelstelling. Meer aandacht is nodig voor toegepaste kunst in het bijzonder, hoewel alle verschijningsvormen van

hedendaagse kunst toepassing moeten vinden. Daarbij mag er geen onoverbrugbare kloof tussen de waardering van omwonenden en kunstkenneren ontstaan. Kunst moet passend worden onderhouden.

Er heeft in de voorbereiding afstemming plaats gevonden en in deze Nota Hilversum Buiten zijn de genoemde uitgangspunten overgenomen.

Leven in Hilversum (2002)

- bevorderen hemelwaterinfiltratie zowel op particuliere als openbare terreinen en wegen
- terugdringen chemische onkruidbestrijding op openbare weg
- terugdringen geluidoverlast, toepassen geluidabsorberende verharding
- bevorderen alternatieven voor autovervoer, beperken autoverkeer door inrichtingsmaatregelen (VPL = ‘verkeersprestatie op locatie’ onderzoek, locatiebeleid en mobiliteitsbeleid voeren)
- schoon houden van openbare terreinen en wegen
- gescheiden afvalinzameling ondergronds
- duurzame, integrale en veilige oplossingen in de openbare ruimte
- groene kwaliteiten behouden en verbeteren (tuinstad concept herstellen, maar tevens rekening houden met andere gebruikers/culturen)
- ruimte maken voor water, water als sturend element voor inrichting ruimte
- natuur (ecologie) en landschap de stad in laten leiden (groen/blauwe vingers)
- stimuleren meervoudig en multifunctioneel grond- en ruimtegebruik
- communicatie over normen en waarden bevorderen. (bijvoorbeeld inzake vervuiling door zwerfafval, hondenpoep e.d.)

Bedrijvennota Hilversum (1995)

De bedrijvennota maakt een analyse van de economische structuur van Hilversum en de vestigingsplaatsen voor bedrijven. Op basis daarvan komt het met een gewenst profiel van de verschillende werklocaties, met een strategie om te komen tot dat gewenste profiel. Dat profiel varieert van traditioneel/functioneel, modern, hoogwaardig tot kantoorprofiel.

Voor een aantal locaties is daarvoor herstructurering nodig, voor een aantal andere locaties gaat het om het consequent invullen conform het gewenste profiel. In de nota wordt onderscheid gemaakt tussen conserverend beheer (houden zoals het is) en innoverend beheer (vernieuwen). Innoverend beheer leidt tot revitalisering, herstructurering of functieverandering, gericht op het komen tot het gewenste profiel.

Voor Hilversum Buiten is vooral het onderscheid tussen kantoorprofiel en bedrijvenprofiel relevant. In de Visie Hilversum Buiten komt dit op hoofdlijnen tot uitdrukking, in de uitwerking in de Handboeken beheer en inrichting wordt het onderscheid tussen deze twee profielen concreet gemaakt.

In het Handboek Beheer zal daarnaast worden ingegaan op toekomstige ontwikkelingen met betrekking tot beheer van bedrijven- en kantoorterreinen, bijvoorbeeld op het gebied van Parkmanagement.

Beheer

Groenbeheerplannen Kerkelanden

Dit plan is vooruitlopend op de vaststelling van het g.s.p., door de raad vastgesteld. Het betreft een inrichtings- en beheerplan voor het groen in Kerkelanden. In het inrichtingsplan worden structureel groen en buurtgroen onderscheiden en worden voorstellen gedaan voor de verbetering van de belevingswaarde en de gebruikswaarde van het groen in de openbare ruimte. Per structurerend element worden wensbeeld en de benodigde inrichtings- en beheermaatregelen verwoord.

Het beheerplan geeft voor de periode tot 2001 de gewenste beheer-maatregelen per groencategorie (b.v. bomen, sierheesters, gazon) aan.

De bestaande groenbeheerplannen, die de productgroep uitvoering groen en wijkonderhoud hanteert, zijn maatgevend voor het huidige niveau van onderhoud, en behoeven voor de Visie Hilversum Buiten geen aanpassing.

Gemeentelijk Riolerings Plan

Het Gemeentelijk Riolerings Plan (GRP) is in 1997 vastgesteld voor een periode van 5 jaar, dus de periode 1997-2002. Momenteel wordt het beleid t.a.v. de afgelopen 5 jaar geëvalueerd, waarop de actualisatie van het GRP voor de volgende periode (2003-2007) gebaseerd zal worden. Over de actualisatie zal begin 2003 bestuurlijke besluitvorming plaats vinden. De verwachting is dat ten behoeve van de actualisatie het huidige GRP slechts op kleine onderdelen aanpassing nodig heeft. De hoofddoelstellingen van het GRP zullen van kracht blijven

1. Inzamelen afvalwater;
2. Transport afvalwater naar RWZI;
3. Voorkomen uitstort vuilast naar het oppervlaktewater en grondwater;
4. Voorkomen overlast (wateroverlast, stank);
5. Geen schoon regenwater afvoeren naar RWZI;
6. Doelmatig beheer en goed gebruik van de riolering.

Ten aanzien van de Visie Hilversum Buiten is het GRP uitgangspunt. Eerste punt dat in de Visie meegenomen zou kunnen worden is de uitwerking van hoofddoelstelling 5. Concreet zal dit betekenen dat er, om hemelwater zoveel mogelijk direct te infiltreren in de ondergrond, binnen de bestaande infrastructuur gezocht zal moeten worden naar infiltratiemogelijkheden, hetzij in de vorm van wadi's e.d. of ondergrondse infiltratievoorzieningen.

Naast end-of-pipe oplossingen zal ook de vervuiling bij de bron aangepakt moeten worden. Ter voorkoming van vuilast op oppervlaktewater zullen voorzieningen gemaakt moeten worden bij het oppervlaktewater (end-of-pipe), maar ook moet de vuilast verminderd worden door een betere inrichting van de weg, (bijv. betere bereikbaarheid kolken en goten) betere straat-

reiniging en extra kolken zuigen.

Bij DWR (de Dienst Waterbeheer en Riolering) van het hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vechtstreek is beleid in ontwikkeling, waarbij mogelijk de volgende zaken aan de orde zullen komen: vermindering van het straatoppervlak, toepassen van filters of (half-)open wegdek, verbod op toepassen uitlogend straatmeubilair, verbod op chemische onkruidbestrijding, aanpak hondenpoep.

De nota Hilversum Buiten zal e.e.a. in het Handboek Inrichting en -Beheer als uitgangspunt hanteren en - waar relevant voor de openbare ruimte - verder uitwerken.

Rationeel weg- en rioolbeheer

Het rationeel rioolbeheer is gebaseerd op het GRP.

Het rationeel rioolbeheer is uitgangspunt voor het beheer en onderhoud van de wegen, zij het dat mede als gevolg van de invloed van de burgers (via Buurt&Beheer) er beter gesproken kan worden van rationeel adaptief beheer (dat is met inbreng van bewonerswensen).

Momenteel vindt er een globale inspectieronde plaats over heel Hilversum, die de basis moet zijn voor de onderhoudsprogramma's (rationeel) van de komende jaren.

Ten aanzien van de Visie Hilversum Buiten zijn er geen knelpunten te verwachten wat betreft weg- en rioolbeheer. In het Handboek Beheer zullen keuzes gemaakt worden, die na besluitvorming zullen leiden tot het gewenste beheerniveau. Mochten dan conflicten ontstaan (bijvoorbeeld in de volgorde van uitvoering), dan zullen keuzes worden gemaakt en prioriteiten worden gesteld.

Hondenpoepbeleid

Een van de belangrijkste ergernissen van gebruikers van de openbare ruimte is hondenpoep. Vandaar dat daarvoor een apart Hondenpoepbeleid is vastgesteld.

Daarop dient met deze nota te worden aangesloten, en dat de in de Nota beschreven benodigde voorzieningen in de openbare ruimte worden ingepast, uiteraard passend in deze Visie als geheel.

Reclamebeleid

Het beleid voor buitenreclame in Hilversum is momenteel in heroverweging. Daarom geeft deze Visie een aantal randvoorwaarden mee.

Tussen de doelstelling van het maximaliseren van reclameopbrengsten uit de openbare ruimte en de doelstelling kwaliteit openbare ruimte zit een discrepantie. Voorstel is om commerciële reclame in de openbare ruimte te koppelen aan de hoofdverkeersstructuur, met uitzondering van een aantal plekken die een bijzonder ruimtelijke kwaliteit vragen. De plekken zijn: de stadsentrees (hier alleen gemeentelijke info), de cultuurhistorisch waardevolle gebieden (villagegebied - en dus ook niet op de 's Gravelandse weg), Kamrad) en ruimtelijk waardevolle plekken (brinken).

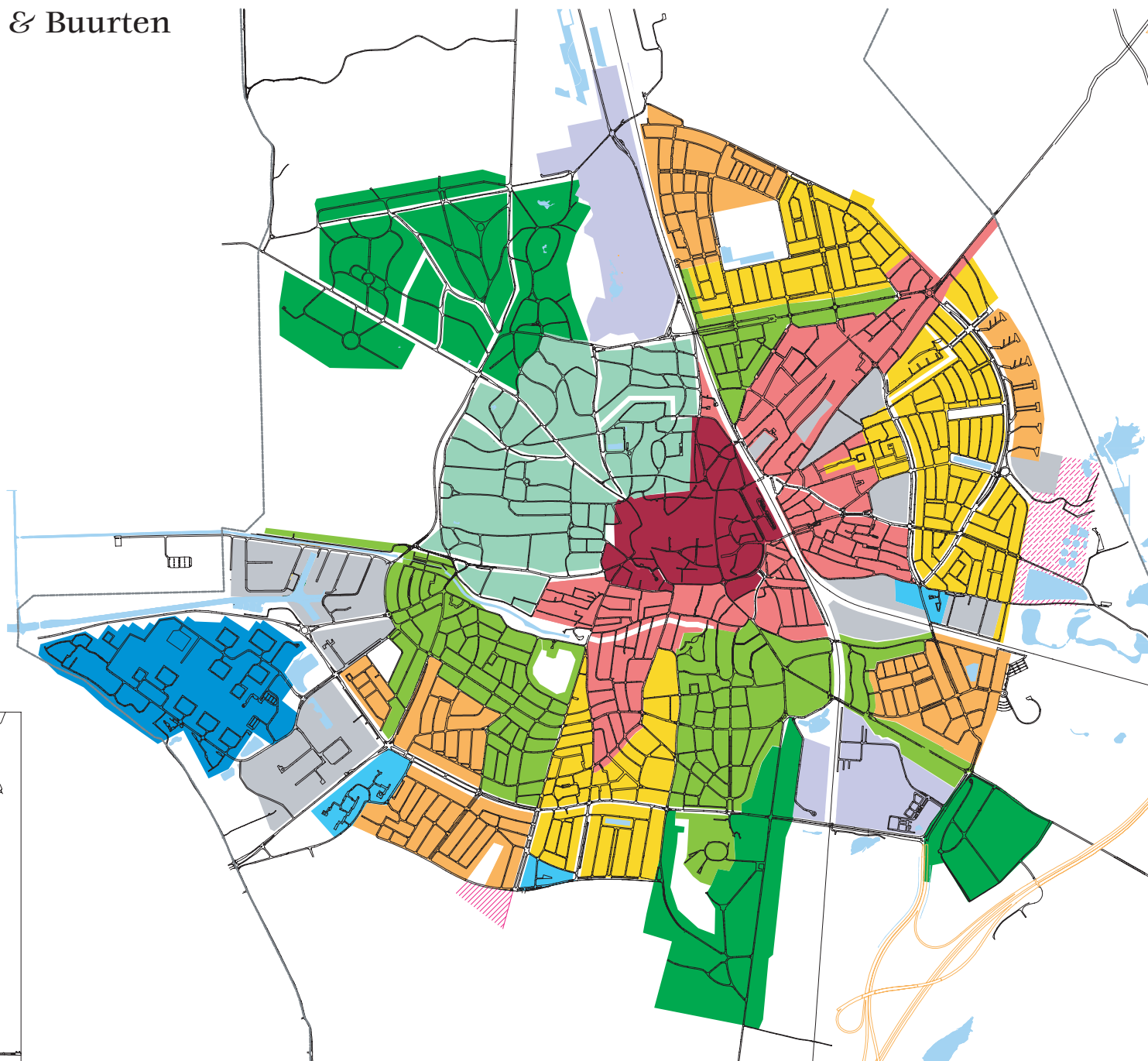
Reclame d.m.v. borden en uitstallingen bij winkels moet worden teruggedrongen; er moeten beperkende regels komen voor materiaalgebruik, vormgeving, reclame en kleur van terrasmeubilair.

Een en ander zal in hoofdlijnen in het Handboek Inrichting gebeuren, en zal parallel in gespecialiseerde nota's verder moeten worden uitgewerkt.

Bijlage 2: Informatieve kaarten

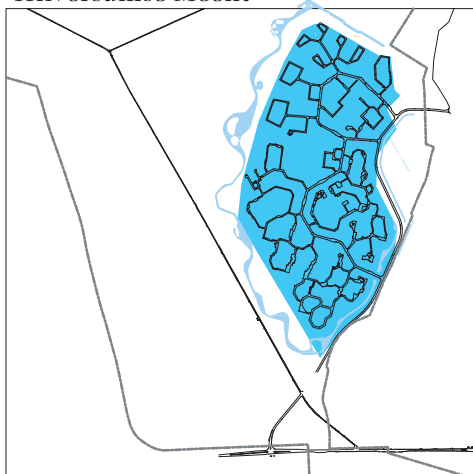
Inventarisatie Wijken & Buurten

- Centrum
- Dorpsuitbreidingen tot ca. 1910
- Villagegebied
- Villapark
- Kleinstedelijk villagegebied
- Uitbreidingsplan (tot ca. 1950)
- Uitbreidingsplan ('50-er jaren)
- 60-er jaren
- 70-er jaren
- Nieuwe uitbreidingen
- Bedrijven
- Kantoren

64

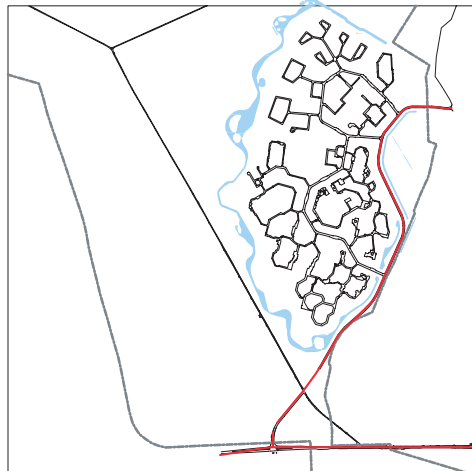
Hilversumse Meent

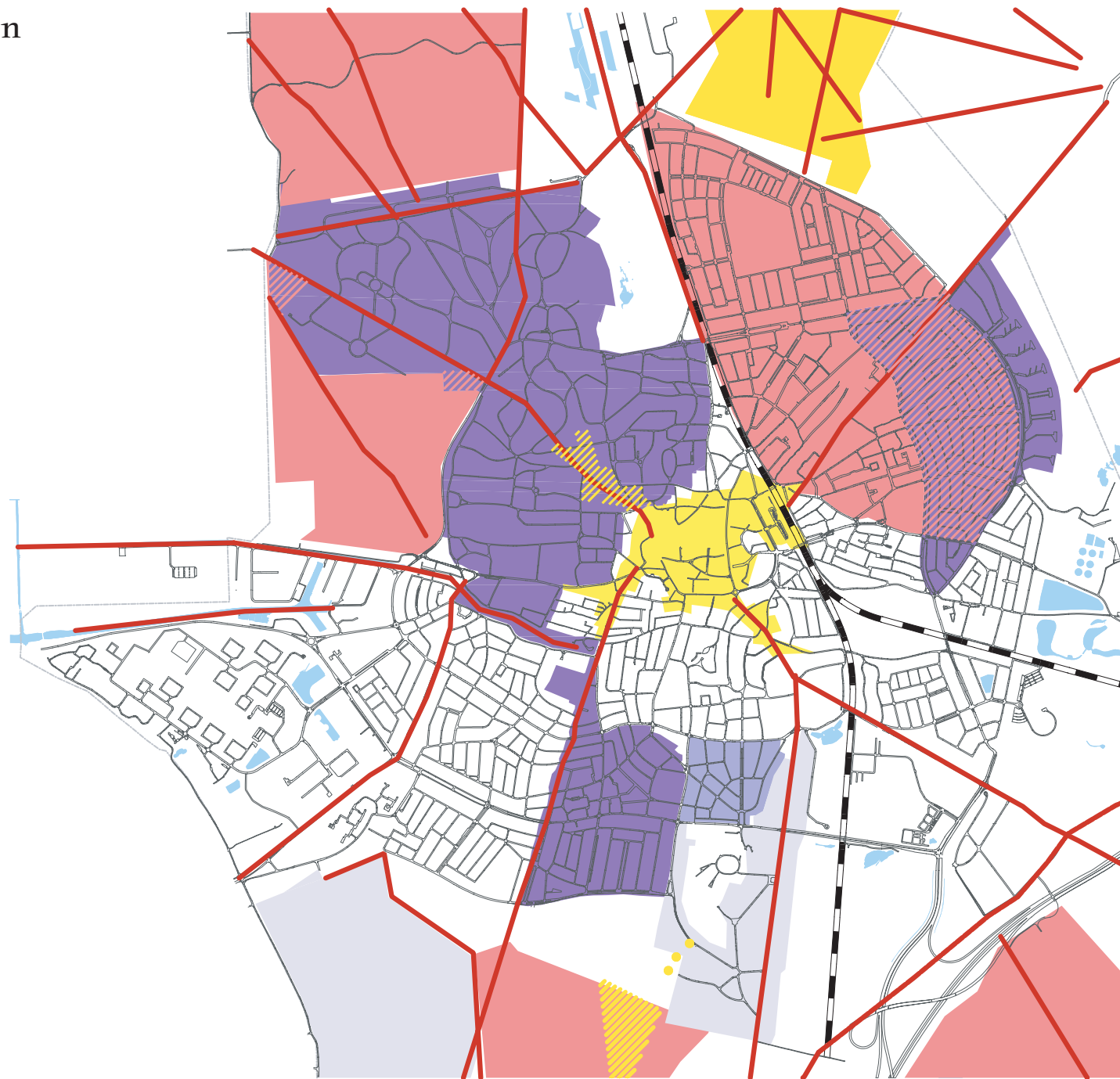
Verkeer (plan wegen)

- Binnen- en buitenring
- Overige gebiedsontsluitingswegen

Hilversumse Meent

Cultuurhistorische waarden

Hilversumse Meent

GEMEENTE HILVERSUM
VERSIE JANUARI 2004
M.M.V CRONENBERG ADVIES